

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ім. адмірала Макарова
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ МОРЯ
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТА БЕЗПЕКИ

«Допустити до захисту»

зав. кафедри

д.е.н., професор Єфімова Г.В.

(наукова ступінь, вчене звання, П.І.Б. завкафедрою)

_____ “ ____ ” _____ 2021 р.
(підпис зав. кафедрою)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеню вищої освіти **магістр**

на тему: **«Торговельно-економічні відносини України та Австралії»**

Виконала: студентка 6 курсу, групи 6413м

Спеціальності 051 Економіка

ОП Міжнародна економіка

(шифр і назва спеціальності)

Царенко-Фішкова Є. І.

(прізвище та ініціали)

Керівник к. е. н., доцент Марущак С. М.

(прізвище та ініціали)

Миколаїв – 2021 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

Факультет економіки моря
Кафедра економічної політики та безпеки
Освітній рівень – другий (магістерський)
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність 051 Економіка
Освітня програма – Міжнародна економіка

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економічної політи-
ки та безпеки

_____ Г. В. Єфімова
« ____ » _____ 2021 року

ЗАВДАННЯ **НА ВИПУСКНУ ДИПЛОМНУ РОБОТУ** **на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»**

Студентки _____ Царенко-Фішкової Єлизавети Ігорівни _____

(Прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Торговельно-економічні відносини України та Австралії _____
Керівник роботи к. е. н., доцент Марущак С. М. _____
Затверджені наказом ректора №1419уч від « 29 » листопада _____ 2021 року
2. Термін подання роботи: 07. 12. 2021 _____
3. Вихідні дані по роботі: Інформаційною базою дослідження виступили статті науковців і практиків, аналітичні та інформаційні матеріали спеціалізованих інформаційних агенств і служб, матеріали статистичних видань Державної служби статистики України та Світового банку. _____
4. Перелік питань, що належать до розробки (найменування розділів):
Теоретичні особливості зовнішніх торговельно-економічних відносин; Аналіз торговельно-економічних зв'язків України та Австралії; Напрями перспективного розвитку торговельно-економічних зв'язків України та Австралії.
5. Перелік презентаційних матеріалів: Мета, завдання дослідження; об'єкт та предмет дослідження; важливість зовнішніх торговельно-економічних відносин; основні положення класичних теорій світової торгівлі; основні складові експорту та імпорту; суб'єкти світової економіки; темп зростання реального ВВП Австралії в порівнянні з Канадою та Великобританією в 2010-2020 рр.; динаміка обсягу експорту товарів та послуг в Австралію з України; стан двосторонньої торгівлі з Австралією; стан міжнародної торгівлі України з Австралією; динаміка обсягу прямих іноземних інвестицій в Україну; напрямки підвищення інвестиційного клімату в Україні; заходи для збільшення обсягів іноземного інвестування в Україні; SWOT-аналіз співпраці України з Австралією; подальші напрямки співпраці країн.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНІХ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН	9
1.1. Поняття зовнішніх торговельно-економічних відносин	9
1.2. Зовнішня торгівля в системі міжнародних економічних відносин	16
1.3. Характерні риси розвитку світових зовнішньоекономічних зв'язків	23
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	27
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ УКРАЇНИ ТА АВСТРАЛІЇ	28
2.1. Сучасні тенденції розвитку зовнішньоекономічних зв'язків.....	28
2.2. Дослідження способів та напрямків міжнародної співпраці України та Австралії.....	36
2.3. Аналіз торговельно-економічних показників міжнародної співпраці України та Австралії.....	46
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	51
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПЕРСПЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ УКРАЇНИ ТА АВСТРАЛІЇ	53
3.1. Перспективи розширення експортно-імпортних відносин України та Австралії.....	53
3.2. Заходи щодо збільшення прямих іноземних інвестицій з Австралії до України	58
3.3 Напрямки розширення співпраці України та Австралії в сфері торговельно-економічних відносин.....	67
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	72
ВИСНОВКИ	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Зважаючи на розвиток і ускладнення світових господарських зв'язків та торгово-економічної взаємодії держав, умови і перспективи міжнародного співробітництва набувають особливої актуальності. На сучасному етапі і Україна, і Австралія виступають активними учасниками міжнародних торгових відносин.

Торгівля між країнами вважається найважливішою і ключовою формою міжнародних відносин. Народи світу активно вели торгівлю продукцією, іншими словами обмінювали товари, що були в надлишку на товари, які потребували, ще задовго до того, як сформувалося світове господарство. Саме з цієї причини торгівля між країнами стала поштовхом в побудові світового господарства. Зі століття в століття зовнішня торгівля завжди була і залишалася основою міжнародних економічних відносин, оскільки зростання зв'язків між країнами формувало міжнародного поділу праці, і веде до з'єднання всіх країн в згуртоване господарське ціле, а Україна бере активну участь в міжнародній торгівлі.

Наукові здобутки в дослідженні теоретичних основ торговельно-економічних відносин мають такі вчені: Дергачова В.В., яка дослідила сутність та детермінанти нестабільного розвитку світової економіки в контексті досягнення рівноважного зростання, Прокушов Є.Ф., який проаналізував в усіх теоретичних аспектах зовнішньоекономічну діяльність країни, Кадочников П.А., який проаналізував відкритість економіки як джерело економічного зростання, Мойсей В.І., який проаналізував функціональну роль міжнародної торгівлі в умовах глобалізації, Пахуча Е.В., яка проаналізувала місце і розвиток міжнародної торгівлі в системі міжнародних економічних відносин.

Разом з тим, зовнішня торгівля надає великі можливості для становлення економіки та її розвитку, накопичення бюджету країни, допомагає зберегти й

примножити добробут нації, що обумовлює актуальність обраної теми. Також, зовнішня торгівля сприяє перерозподілу матеріальних благ на міждержавному рівні, сприяючи цим процесу формування товарно-грошових відносин, під посиленням впливом контактів із зовнішнім ринком. Її розвиток в Україні є актуальною проблемою в контексті програми інтеграції зі світовою торгівлею, з розвиненими країнами, в тому числі з Австралією.

Метою роботи є узагальнення теоретичного підґрунтя щодо здійснення і комплексне дослідження торговельно-економічних відносин України та Австралії, розробка рекомендацій щодо поліпшення зв'язків в даній сфері.

Відповідно до мети, були поставлені такі **завдання**:

- проаналізувати поняття зовнішніх торговельно-економічних відносин;
- визначити місце зовнішньої торгівлі в системі міжнародних економічних відносин;
- описати характерні риси розвитку світових зовнішньоекономічних зв'язків;
- проаналізувати сучасні тенденції розвитку зовнішньоекономічних зв'язків;
- здійснити дослідження способів та напрямків міжнародної співпраці України та Австралії;
- розглянути значення торговельно-економічних показників міжнародної співпраці України та Австралії;
- окреслити перспективи розширення експортно-імпортних відносин України та Австралії;
- запропонувати заходи щодо збільшення прямих іноземних інвестицій з Австралії до України;
- визначити напрямки розширення співпраці України та Австралії в сфері торговельно-економічних відносин.

Об'єктом роботи є торговельно-економічні відносини між країнами як однієї з форм міжнародних економічних відносин.

Предметом роботи є сукупність теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо реалізації та розвитку торговельно-економічних відносин між Україною і Австралією.

Методологія дослідження базується на спеціальних та загальнонаукових методах. Серед них: аналіз, синтез, індукція, дедукція, порівняння, графічний, табличний методи, аналогія, формалізація, монографічний метод, метод прогнозування, позитивний та нормативний методи, метод експертних оцінок, метод SWOT-аналізу, аналізу сценаріїв, контент-аналізу.

Наукова новизна роботи полягає у вдосконаленні механізму вибору напрямку подальшого розвитку взаємовідносин між країнами з декількох можливих варіантів на основі попереднього аналізу та із застосуванням методу аналізу сценаріїв, в результаті чого за критерієм найбільшого сприяння інтересам обох держав обирається найефективніший варіант, оптимальний для поточного рівня взаємовідносин і можливостей країн на даний момент часу, що дозволить сформувати систему конкретних заходів для підвищення активності і результативності торгових взаємовідносин.

Інформаційною базою дослідження виступили статті науковців та практиків, аналітичні та інформаційні матеріали спеціалізованих інформаційних агентств і служб, матеріали статистичних видань Державної служби статистики України, Світового банку.

Практична значимість проведеного дослідження полягає в розробці рекомендацій щодо механізму вибору системи заходів покращення показників зовнішньоторговельного обороту та розбудови торгового співробітництва двох країн, підвищення взаємної інвестиційної активності, які можуть бути викори-

стані компетентними органами в плануванні міжнародних економічних відносин.

Апробація результатів роботи. За результатами роботи опубліковано статтю в журналі «Економіст» №12. 2021.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів (дев'яти підрозділів), висновків, списку використаних джерел, який складається з 51 найменування. Робота містить 10 рисунків, 5 таблиць. Основний текст викладено на 72 сторінках.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНІХ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

1.1. Поняття зовнішніх торговельно-економічних відносин

Міжнародні торговельні відносини займають головне місце в економіці будь-якої країни. Зовнішня торгівля є традиційною і найбільш важливою формою міжнародного економічного співробітництва, таким чином, розвиток інших сфер співробітництва безпосередньо залежить від структури і обсягу зовнішньоторговельного обороту між країнами. У період після Другої світової війни спостерігалася зростаюча динаміка зовнішньоторговельного обороту в міжнародній торгівлі товарами, що, в свою чергу, вплинуло на світове зростання виробництва [1, с. 105].

Таким чином, роль зовнішньої торгівлі в економічному розвитку країн зросла, але разом з тим і зросла загальносвітова залежність країн від міжнародного обміну товарами і послугами. Для того, щоб зрозуміти вигоду кожної зі сторін даних відносин, суть торгівлі між країнами, слід звернутися до думок вчених минулого століття, праці яких містяться в економічних теоріях міжнародної торгівлі. Міжнародна торгівля здійснюється на основі певних теоретичних правил. Коли країни беруть участь в зовнішньоторговельних операціях, вони можуть збільшувати продуктивність ресурсів, якими вони володіють, в результаті чого зможуть збільшити обсяги виробництва, що є передумовою здійснення торгівлі між країнами. Завдяки міжнародній торгівлі у країн з'являються нові ринки збуту, в результаті чого вони можуть збільшувати свій добробут [26, с. 26]. В ході дослідження було висвітлено ряд наукових теорій, які стосуються міжнародної торгівлі.

Перша теорія, яка буде розглянута, – це теорія абсолютних переваг Адама Сміта. Її суть полягає в тому, що кожна країна має абсолютну перевагу перед

іншими країнами. Тобто, якщо певна країна може зробити на одиницю витрат більше, ніж інші країни, то вона володіє абсолютними перевагами в міжнародній торгівлі товарами і послугами порівняно з іншими країнами.

Оскільки всі країни мають різне географічне розташування, багаті різними природними ресурсами, системою освіти, а ґрунт відрізняється своєю родючістю та іншими характеристиками, це значить те, що і абсолютні переваги у цих країн будуть відрізнятися [19, с. 73].

Вигода країн від зовнішньої торгівлі, про яку згадувалося раніше, полягає в збільшенні обсягів споживання, внаслідок зміни структури споживання та спеціалізації виробництва країни. Якщо країна буде продавати товар, який має абсолютну перевагу перед іншими країнами, то в такому випадку країна в обмін на даний товар може отримати більше іншого товару, який їй необхідний, таким чином в даній країні змінюється структура споживання [26, с. 35].

Постає питання: що робити країнам, які не володіють абсолютними перевагами перед іншими країнами? Перший, хто поставив перед собою цю проблему, став Давід Рікардо – наступник Адама Сміта, англійський економіст. Продовжуючи розвивати теорію свого попередника, Давід Рікардо дійшов висновку, що якщо країна не володіє ніякими абсолютними перевагами, то навіть в такій ситуації торгівля між двома країнами буде взаємовигідною. Теорія Рікардо розглядає випадок, коли одна країна має абсолютні переваги за двома виробленими товарами перед іншою країною. Дана теорія описує випадок, коли ціни на вироблені товари будуть значно відрізнятися на внутрішньому ринку країн, отже, країна з меншою ціною на товар буде володіти абсолютними перевагами перед іншими країнами, оскільки завжди знайдеться такий товар, який, незважаючи на великі витрати, виробляти буде вигідніше, ніж будь-які інші товари.

Завдяки даній теорії, економісту Давіду Рікардо вперше вдалося довести, що в учасників міжнародної торгівлі може бути виграш від їх діяльності. Однак

теорія Рікардо не враховує транспортні витрати і як зовнішня торгівля може впливати на внутрішні доходи країни за умов повної зайнятості населення [4, с. 30].

Авторами наступної теорії є Елі Хекшер та Бертіль Олін, дана теорія пояснює, що є наслідком міждержавних відмінностей, про які йшлося у попередній теорії. У 20-30-і рр. XX ст. шведський економіст і його учень пояснили появу міждержавних відмінностей двома аргументами:

1. Виробництво кожного товару вимагає різного співвідношення факторів виробництва;

2. Країни по-різному забезпечені факторами виробництва [2, с. 125].

Теорія Хекшера-Оліна близька до ситуації в міжнародній торгівлі, оскільки країни на сьогоднішній день дійсно експортують ті товари, для виробництва яких використовуються ресурси, які країна має в надлишку. Однак виробнича структура країн поступово вирівнюється і на міжнародному ринку з'являються схожі заміники даних товарів, що теорія не передбачає [25, с. 117].

Наступна теорія заснована на вивченні теорії Хекшера-Оліна Василем Леонтьєвим – американським економістом, який в середині 50-х рр., вивчаючи цю теорію, на основі економіки США тих років виявив парадокс в теорії Хекшера-Оліна. Вивчаючи економіку США 1947 р., американський економіст дійшов до такого висновку, що в американській економіці того періоду експортувалися капіталомісткі товари і імпортувалися трудомісткі товари. Пояснювалося це в першу чергу тим, що в повоєнний час в США відзначалися надлишком капіталу, а заробітна плата робітників була вищою, ніж в інших країнах, що суперечило попередній теорії, і теорію, яка стала наслідком даного феномена, назвали «парадокс Леонтьєва». Спроби розібратися в парадоксі в даній теорії привели до того, що Леонтьєвим були розкриті додаткові умови, які впливають на спеціалізацію країни в міжнародній торгівлі, такі як:

- відмінності в факторах виробництва. Найбільше тут приділяється увага робочій силі, а саме тому, що рівень кваліфікації робітників у різних країнах неоднорідний. Таким чином, в товарах, які експортують розвинені країни, відбивається робоча сила більш кваліфікованих робітників, а в експорті країн, що розвиваються, відбивається некваліфікована робоча сила;

- велика частка природних ресурсів, які використовуються як фактор виробництва тільки до асоціації з надлишком капіталу, такі як видобувна галузь. Це пояснює те, чому країни з не надлишковим капіталом експортують природні ресурси, які є капіталомісткими.

- стимулювання державою виробництва товарів з використанням дефіцитних факторів виробництва, обмеження імпорту і стимулювання експорту даних товарів [3, с. 138].

Незважаючи на те, що теорія Хекшера-Оліна піддавалася сумнівам і всіляко доповнювалася Леонтьєвим, світовим економістам так і не вдалося пояснити всі питання, що стосуються механізму міжнародного товарообігу. Внаслідок цього десятиліттям пізніше були створені ще дві теорії, що пояснюють міжнародний рух торгівлі товарами і послугами.

Теорія співвідношення факторів виробництва містить багато припущень про природу факторів виробництва, ринків, виробництва та товарів, які часто еквівалентні вихідним припущенням теорій абсолютних і відносних переваг. Загалом, дані теорії та їхні характерні риси можна відобразити в табл. 1.1 для кращого порівняння їх між собою.

Таблиця 1.1

Основні положення класичних теорій світової торгівлі

Припущення	Теорія абсолютних переваг	Теорія порівняльних переваг	Теорія факторів виробництва

Припущення про фактори виробництва			
Єдиний фактор виробництва (праця)	+	+	-
Два фактори виробництва (праця і капітал)	-	-	+
Фактори виробництва повністю зайняті	+	+	+
Відмінності у забезпеченості факторами виробництва поміж країнами	-	-	+
Обмежена кількість факторів виробництва у кожній країні	+	+	+
Абсолютна мобільність факторів виробництва всередині країни	+	+	+
Абсолютна немобільність факторів виробництва між країнами	+	+	+
Припущення щодо специфіки ринку			
Дві країни	+	+	+
Два товари	+	+	+
Досконала конкуренція	+	+	+
Вільна торгівля	+	+	+
Збалансована торгівля	+	+	+
Відсутні транспортні витрати	+	+	+
Припущення щодо особливостей виробництва			
Цілковита спеціалізація країни на виробництві одного товару	+	+	
Однакові технології виробництва в обох країнах	-	-	+
Припущення щодо особливостей товарів			
Один товар трудомісткий, інший капіталомісткий	-	-	+
Трудова теорія вартості	+	+	

Абсолютна еластичність попиту за ціною	+	+	+
Інші припущення			
Смаки та вподобання споживачів однакові	+	+	+
Ефект масштабу відсутній	+	+	+

Джерело: складено автором за даними [14].

Відмінності в теорії факторів виробництва, як і в попередніх теоріях, ґрунтуються на припущенні, що існують лише дві країни і лише два товари, один трудомісткий, а інший капіталомісткий, але є два фактори виробництва, а не один. Крім того, кожна країна має різну кількість факторів виробництва. Трудова теорія вартості доповнюється ідеєю про те, що у створенні вартості беруть участь не тільки праця, а й інші фактори виробництва. Крім того, неможливо досягти повної спеціалізації країни на виробництві будь-якої продукції, технологія виробництва однакова в обох країнах. Таким чином, найважливішими припущеннями теорії співвідношення факторів виробництва є різний факторний склад деяких товарів (один продукт є трудомістким, а інший капіталомісткий) і неоднакова пропозиція факторів виробництва (більше капіталу в одній країні і праці в іншій) [44, с. 33].

Наступним американським економістом, який висунув теорію життєвого циклу товарів в середині 60-х рр., був Реймонд Вернон. Суть даної теорії полягала в тому, що період, протягом якого товар забезпечує досягнення цілей продавця, є життєвим циклом даного товару на ринку. Даний життєвий цикл товару складається з чотирьох стадій: впровадження, зростання, зрілість і занепад (старість) [44, с. 36].

Наступними економістами були Пол Кругман і Келвін Ланкастер, які в 80-х рр. обґрунтували рух міжнародної торгівлі, ґрунтуючись на так званому ефекті

від масштабів виробництва. Суть даної теорії полягає в тому, що завдяки спеціальній організації і при певних технологіях в довгостроковій перспективі середні витрати на виробництво товару скорочуються в міру зростання обсягів виробництва товару, тобто можна економити на витратах за рахунок масштабного випуску продукції [5, с. 74].

Промислово розвиненим країнам, які забезпечені подібними факторами виробництва в однакових обсягах, буде вигідно спеціалізуватися в тих галузях, яким притаманне масштабне виробництво. В результаті цього виробники зможуть економити на витратах і виробляти великі обсяги даної продукції за низькою ціною. Міжнародний товарообіг в даній теорії грає дуже важливу роль, оскільки при масштабному виробництві товарів виробникам потрібно буде шукати нові ринки збуту [19, с. 79].

Масштабне виробництво в результаті носить не завжди позитивний вплив на міжнародну торгівлю між виробниками, оскільки в деяких випадках порушується досконала конкуренція. Ефективне серійне виробництво товарів призводить до монополізації фірми, що в цілому призводить до залежності від гігантських міжнародних ТНК, які диктують свої умови в міжнародній торгівлі.

Економічна теорія допомагає зрозуміти наміри і напрямки тієї чи іншої країни в міжнародній торгівлі, але до сих пір ще не придумана така теорія, суть якої пояснювала б всі напрямки міжнародної торгівлі між країнами в точності. Але, не дивлячись на це, в наш час більшість торгових відносин між країнами можна віднести до тієї чи іншої теорії великих економістів минулого часу [6, с. 72].

Міжнародні торгово-економічні відносини на сьогоднішній день існують завдяки загальній спрямованості країн на створення і підтримку різних інститутів, які формують торгово-економічні напрямки між країнами. Такі інститути формують сприятливі умови для торгівлі між країнами-членами цієї організації,

а саме інститути виступають в ролі посередника складання угод між країнами, проводяться дослідження та складання статистичних даних у вигляді звітів, якими можуть користуватися країни, проводяться форуми та переговори у рамках цих організацій для успішної організації торгово-економічних відносин її учасників [8, с. 205]. Міжнародні торгово-економічні організації можуть впливати на очікування країн щодо співпраці і впливати на поведінку сторін. Багато-сторонні інститути можуть також сприяти мирним відносинам між її учасниками, створюючи сприятливі умови взаємовигідного співробітництва у вигляді торгівлі країн [8, с. 206].

Варто відзначити, що на сучасному етапі світової економіки для розвитку країни важливий пріоритетний напрямок зовнішньоекономічної політики даної держави. Зовнішньоторговельні взаємовідносини між країнами, обсяг торгового обороту безпосередньо впливає як на рівень розвитку економіки держави в цілому, так і на співпрацю в інших сферах і розширення впливу країни на світовій арені. Від відкритості співпраці зовнішньоекономічної спрямованості країни залежить зацікавленість іноземних інвесторів в ринку даної країни, від чого, в свою чергу, при сприятливому розташуванні ринку для зарубіжних інвесторів, залежить в цілому розвиток всіх галузей, що в кінцевому підсумку посилить міць країни на світовому ринку.

1.2. Зовнішня торгівля в системі міжнародних економічних відносин

Світова торгівля – це сукупний обсяг торгівлі всіх країн світу (або промислово розвинених країн, або країн, що розвиваються, або країн певного регіону, континенту). Світова торгівля – форма зв'язку між товаровиробниками різних країн, що виникає на основі міжнародного поділу праці і виражає їх взаємозалежність. На її частку припадає від 60 до 80% всього обсягу міжнародних економічних відносин. На світовий ринок надходить до 25% виробленої в світі про-

дукції. На 10% зростання світового виробництва припадає приблизно 16% збільшення обсягу світової торгівлі. Сьогодні світові ринки можна класифікувати за різними підставами. Основним напрямком диференціації ринків є самі товари. Товарні ринки можна розділити на три основні групи: ринки енергоносіїв і сировини, агропродовольчі ринки і ринки готової продукції [32, с. 120].

Можемо констатувати, що зростання міжнародного товарообігу зумовлене різноманітними чинниками, які мають природно-географічний, соціальноекономічний або політичний характер. До них, наприклад, належать: наявність факторів виробництва; розмір території; кількість населення; рівень економічного розвитку; історичні традиції; форми організації зовнішньоекономічних зв'язків тощо. Найсильніше ж на стабільний та стійкий ріст міжнародної торгівлі в сучасних умовах впливають: розвиток міжнародного поділу праці та інтернаціоналізація виробництва й обміну, глобалізація світової економіки, науково-технічна революція та прогрес, транснаціоналізація, розвиток процесів торгово-економічної інтеграції, лібералізація міжнародної торгівлі, посилення наднаціонального регулювання тощо [32, с. 122].

Ще одна класифікаційний ознака – територіальна локалізація ринків, які діляться на місцеві, регіональні, національні, міжнародні, глобальні. Можна також диференціювати ринки відповідно до ознаки «права, які передаються». Так виникли ринки боргових зобов'язань, оренди, фрахт, акцій, ф'ючерсів і т. д. [11, с. 48]

Товарна структура зовнішньої торгівлі вивчається на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів, які є предметом торгівлі. Для статистики світової торгівлі застосовується також Класифікатор товарів за укрупненим економічним угрупованням. Географічна структура зовнішньої торгівлі зазвичай розглядається як частка тієї чи іншої країни в зовнішньоторговельному обороті даної держави. Аналіз структури світового ринку по його суб'єктам дозволяє

розділити його умовно на три «поверхи», де перший «поверх» представлено індустріальними країнами, які є основними постачальниками і споживачами на ринку технологій, послуг і готових виробів; другий «поверх» – країни, що розвиваються, які постачають на світовий ринок в основному готові вироби і напівфабрикати; на третьому «поверсі» знаходяться слаборозвинені країни, які є постачальниками сировини і споживачами готової продукції [9].

На сьогодні світова торгівля характеризується низкою рис:

- це категорія товарного виробництва, що вийшло за межі національних рамок в пошуках місця збуту товару;
- вона проявляється в міжнародному переміщенні товарів, що перебувають під впливом як внутрішнього, так і зовнішнього попиту і пропозиції;
- світова торгівля оптимізує використання факторів виробництва, підказуючи виробнику, в яких галузях і регіонах вони можуть бути застосовані найбільш ефективно;
- світова торгівля вибирає з міжнародного обміну товари і їх виробників, які не в змозі забезпечити міжнародні стандарти якості при конкурентних цінах, які встановлюються сторонами. Зовнішня торгівля – торгівля якої-небудь країни з іншими країнами, що складається з оплачуваного ввозу (імпорту) і оплачуваного вивозу (експорту) товарів [40, с. 35].

Основні складові експорту та імпорту наведені в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Основні складові експорту та імпорту

Експорт	Імпорт
Вивезення товарів, виготовлених у даній країні	Ввезення з-за кордону товарів для реалізації на внутрішньому ринку імпортера
Вивезення сировини і напівфабрикатів для переробки за кордоном	Ввезення сировини, напівфабрикатів, вузлів, деталей для переробки

Реекспорт – вивезення товарів, раніше ввезених з-за кордону	Реімпорт – зворотне ввезення раніше вивезених товарів
Тимчасове вивезення за кордон національних товарів	Тимчасове ввезення товарів
Вивезення продукції в порядку прямих виробничих зв'язків	Ввезення продукції в рамках ТНК

Джерело: складено автором за даними [12].

Експорт включає:

- 1) вивезення товарів, виготовлених (вироблених і перероблених) у даній країні;
- 2) вивезення сировини і напівфабрикатів для переробки за кордоном під митним контролем з наступним поверненням;
- 3) реекспорт – вивезення товарів, раніше ввезених з-за кордону, включаючи товари, продані на міжнародних аукціонах, товарних біржах і т. д.;
- 4) тимчасове вивезення за кордон національних товарів (на виставки, ярмарки) з наступним поверненням або вивезення раніше ввезених іноземних товарів (на аукціони, виставки, ярмарки);
- 5) вивезення продукції в порядку прямих виробничих зв'язків, а також поставки в рамках ТНК [12, с. 125].

Імпорт включає:

- 1) ввезення з-за кордону товарів, технологій для реалізації на внутрішньому ринку імпортера, також оплатне отримання від іноземного імпортера послуг виробничого і споживчого призначення;
- 2) ввезення сировини, напівфабрикатів, вузлів, деталей для переробки в даній країні і подальшого вивезення за кордон;
- 3) реімпорт – зворотне ввезення з-за кордону раніше вивезених національних товарів;

- 4) тимчасове ввезення товарів на міжнародні виставки, ярмарки, аукціони;
- 5) ввезення продукції в рамках ТНК [13, с. 166].

Зовнішня торгівля характеризується такими показниками:

- 1) товарооборот (загальний обсяг торгівлі), який дорівнює сумі експорту і імпорту;
- 2) торгове сальдо (чистий експорт), що дорівнює різниці між експортом і імпортом;
- 3) товарна структура експорту та імпорту, що представляє собою співвідношення товарних груп у світовому експорті та імпорті (в світі налічується понад 20 млн видів товарів);
- 4) географічна структура експорту і імпорту, що представляє собою розподіл торговельних потоків між окремими країнами і їхніми групами, які виділяються або за територіальною, або за організаційною ознакою [14, с. 108].

Сукупний попит – обсяг виробництва товарів, який споживачі готові колективно придбати при існуючому рівні цін. Сукупний попит пред'являється зсередини країни і з-за кордону [16, с. 13]. Він складається з закупівель товарів підприємствами, людьми, урядом, внутрішніх капіталовкладень і експорту товарів за кордон. Сукупна пропозиція – обсяг виробництва товарів, який виробники готові колективно запропонувати на ринок при існуючому рівні цін. Сукупна пропозиція забезпечується зсередини будь-якої країни і з-за кордону [18, с. 41].

Розрізняють вартісний і фізичний обсяг зовнішньої торгівлі. Вартісний обсяг зовнішньої торгівлі розраховується за певний період часу в поточних цінах, які змінюються, з зазначенням поточних валютних курсів. Фізичний обсяг зовнішньої торгівлі обчислюється в постійних цінах і використовується з метою аналізу, зіставлення, вивчення динаміки зовнішньоторговельної діяльності. Товари, які торгуються (торговані товари) – це товари, які можуть пересуватися

між різними країнами. Неторговані товари – товари, які споживаються в тій самій країні, де зроблені, і не переміщуються між країнами [15, с. 105].

З огляду на це, виділимо відмінності між торгованими і неторгованими товарами (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Відмінності між торгованими і неторгованими товарами

Торговані товари	Неторговані товари
Ціни визначаються співвідношенням попиту і пропозиції на світовому ринку і знаходяться під впливом попиту та пропозиції на них як всередині країни, так і за кордоном	Ціни товари визначаються співвідношенням попиту і пропозиції на національному ринку
Підтримання балансу внутрішнього попиту і пропозиції на торговані товари не так важливе, як для неторгованих товарів, оскільки недолік внутрішнього попиту може бути компенсований збільшенням попиту з-за кордону, а недолік внутрішньої пропозиції – збільшенням поставок іноземних товарів.	Для неторгованих товарів підтримка внутрішнього балансу попиту і пропозиції критично важлива.
Динаміка і рівень внутрішніх цін слідує за динамікою і рівнем цін в інших країнах.	Внутрішні ціни на ці товари можуть істотно відрізнятись від цін в інших країнах, а зміна не спричинить зміни зарубіжних цін на такі товари.

Джерело: складено автором на основі [15].

Міжнародна торгівля послугами – це специфічна форма світогосподарських зв'язків з обміну послугами між продавцями і покупцями різних країн. Міжнародна торгівля послугами має свою специфіку. На відміну від операцій з товарами, вони не підлягають митному контролю. Послуги можуть бути капіта-

ломісткими і наукоємні, мати промисловий характер або задовольняти особисті потреби. У найбільш загальному вигляді оцінити участь країни у світовій торгівлі послугами можна за допомогою показника її частки у світовій торгівлі, яка має максимальне значення у провідних промислово розвинених країн. Залежність економіки країни від торгівлі послугами показує питома вага торгівлі послугами у ВВП країни. Переважаючими в промислово розвинених країнах є фінансові, телекомунікаційні, інформаційні послуги та більшість галузей ділових послуг. США, Великобританія, Франція, Німеччина, Швейцарія є експортерами послуг освіти та охорони здоров'я. Для країн, що розвиваються, характерна спеціалізація на транспортних, туристичних та офшорних послугах [19, с. 102].

Серед країн, що розвиваються в міжнародній торгівлі послугами виділяються три групи країн:

До першої відносяться нові індустріальні країни, особливо Азіатського регіону. Республіка Корея, Гонконг, Сінгапур, Таїланд, Китай активно виступають на світовому ринку послуг, збільшивши протягом двох десятиліть обсяги торгівлі більш ніж в 6 разів.

Другу групу складають країни, для яких виробництво послуг є головним напрямком розвитку економіки. Це острівні або малі держави. Для них характерна яскраво виражена спеціалізація на туристичних, фінансових або транспортних послугах. В цілому останні два десятиліття ці країни розвивалися по шляху поглиблення своєї спеціалізації.

Третя група об'єднує найменш розвинуті країни, які є експортерами на світовий ринок переважно сировини (Ангола, Гана, Лівія, Іран і т. д.) [20, с. 108].

Отже, можемо констатувати, що зовнішня торгівля в системі міжнародних економічних відносин посідає суттєве місце, оскільки саме торгівля є основою міжнародних зв'язків між країнами з огляду на наявність певних ресурсів, товарів у одних країн, та їх відсутність у інших.

1.3. Характерні риси розвитку світових зовнішньоекономічних зв'язків

Центральне місце в процесах інтернаціоналізації займає інтернаціоналізація виробництва, яка являє собою встановлення безпосередніх більш-менш стійких виробничих зв'язків між підприємствами різних країн, внаслідок чого виробничий процес в одній країні стає частиною процесу, що протікає в інтернаціональному або світовому масштабі.

В сучасних умовах прискорення інтернаціоналізації виробництва відбувається в першу чергу під впливом науково-технічної революції. Сучасне автоматизоване або високоомеханізоване виробництво вимагає великих витрат на наукові дослідження і величезних початкових капіталовкладень на створення нових виробництв і нової продукції. В умовах появи нових і новітніх галузей виробництва (атомна промисловість, електроніка, виробництво синтетичних матеріалів і т. д.) значно збільшується номенклатура промислової продукції.

Величезний вплив на інтернаціоналізацію виробництва здійснює інтернаціоналізація капіталу, що виявляється як в створенні окремими компаніями господарських об'єктів в інших державах, так і в розвитку міжнародних форм і контактів між капіталами різних країн [30, с. 172].

Завдяки створенню філій або дочірніх компаній в зарубіжних країнах найбільші корпорації з національних перетворюються на транснаціональні. Капітал, залишаючись національним за належністю, за сферою своїх інтересів і характером застосування перетворюється в міжнародний. Виникнення транснаціональних корпорацій (ТНК) – одне з найбільш важливих проявів інтернаціоналізації капіталу. Звідси виникає ще одна важлива тенденція в світовому господарстві – транснаціоналізація. Транснаціоналізація господарського життя – процес посилення ролі ТНК у світовій економіці.

Економічна транснаціоналізація – це найбільш зріла стадія процесу інтернаціоналізації економічної діяльності, що характеризується переміщенням капіталу через кордони країни походження, яке виражається в формуванні міжнародних за характером своєї діяльності, але національних за контролем організаційних бізнес-структур, що зберігається над акціонерним капіталом [24, с. 185].

В даний час ТНК контролюють частку в розмірі 20-25% світового ВВП, а на торгівлю між материнськими компаніями та їх зарубіжними філіями припадає 1/3 світової торгівлі. В результаті ТНК є важливою складовою частиною механізму світового господарства, яка в багатьох випадках має власні інтереси, які збігаються або не збігаються з інтересами інших складових частин цього механізму – національних економік, інтеграційних об'єднань, міжнародних організацій [40, с. 37].

Виникає насторожене ставлення до них як з боку як країн, де розміщені закордонні філії ТНК, так і з боку країн, де розташовані штаб-квартири материнських компаній. Власні виробничо-збутові мережі ТНК сприяють розвитку зовнішньоекономічної діяльності країн їх походження та розміщення і нерідко виявляються непідвладними державному регулюванню з боку цих країн.

На початку ХХІ ст. регіоналізація стала супутником глобалізації економічної діяльності й розвивається в межах так званої «малої глобалізації» – територіально-економічних об'єднань стосовно невеликих груп країн на основі взаємної лібералізації торгівлі, руху капіталу і робочої сили. Одним із найстаріших представників інтеграційного угруповання такого типу є Європейський Союз. У сучасному світі налічується десятки таких об'єднань. До них належать такі відомі великі міжнародні регіональні організації, як АСЕАН або НАФТА, так і менші економічні та митні союзи, «спільні ринки» і зони вільної торгівлі. З одного боку, регіоналізація сприяє розвитку інтеграційних процесів, з іншого – створює додаткові бар'єри на шляху глобалізації й призводить до посилення су-

перечностей і конкуренції між різними економічними об'єднаннями [38, с. 110]. «Сучасне регулювання міжнародних економічних відносин неможливо уявити без Світової організації торгівлі (СОТ). Охоплюючи 96% світової торгівлі, СОТ перетворилася на справді глобального регулятора міжнародної економіки і є інституційною основою багатосторонньої торговельної системи, виконуючи функції, спрямовані на забезпечення лібералізації ринків товарів, послуг, інтелектуальної власності, сприяння розгляду і вирішення економічних суперечок між державами, проведення аналізу стану і перспектив розвитку як окремих держав, так і всієї багатосторонньої торговельної системи в цілому» [6].

Торговельна політика і проблеми світової торгівлі є об'єктом діяльності багатьох глобальних, регіональних, галузевих організацій, якміжурядових, так і неурядових. Усі ці організації утворюють систему міжнародних організацій, пов'язаних з координацією і регулюванням процесів міжнародної торгівлі (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Система міжнародних організацій з регулювання міжнародної торгівлі

Джерело: складено автором на основі [25].

Комісія ООН з права міжнародної торгівлі (United Nations Commission on International Trade Law–UNCITRAL) (ЮНСІТРАЛ) – створена в 1966 р. з метою підвищення впливу ООН на процес зменшення і ліквідації правових перешкод, що заважають розвитку міжнародної торгівлі. Функціями ЮНСІТРАЛ є:

- уніфікація права міжнародної торгівлі;
- координація роботи міжнародних організацій в сфері права міжнародної торгівлі;
- сприяння широкої участі держав в існуючих міжнародних конвенціях і розробці нових міжнародних конвенцій з права міжнародної торгівлі;
- підготовка кадрів у галузі права міжнародної торгівлі, особливо для країн, що розвиваються [33, с. 105].

Діяльність ЮНСІТРАЛ знаходить головне вираження в розробці й прийнятті конвенцій – документів, у яких містяться узгоджені норми, принципи і стандарти в галузі міжнародного торговельного права [27, с. 117].

Загострення конкуренції на світовому ринку і підвищення вимог до техніко-економічних показників товарів спонукають підприємства і фірми активізувати роботу щодо вдосконалення виробництва, форм і методів збуту, створювати спільні підприємства з іноземною участю.

Процеси глобалізації також по-новому ставлять і проблеми взаємодії учасників зовнішньоекономічної діяльності, координації їх зусиль на основі усвідомлення спільних інтересів і цілей. Саме в рамках інтеграційних союзів накопичується досвід співпраці, створюються умови для активного залучення країн-учасників в загальносвітові господарські зв'язки. Крім того, інтеграційні угруповання створюються і як засіб колективного захисту від тих елементів глобалізації, які здатні завдати шкоди національним інтересам країн-учасниць.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Таким чином, міжнародні економічні відносини – це складова системи сучасної економічної теорії, що займається вивченням відносин, що складаються між господарюючими суб'єктами в сферах міжнародної торгівлі (товарами і послугами), міжнародного руху факторів виробництва (капіталу, робочої сили, технології), в міжнародній валютно-фінансовій сфері як відносно самостійного явища економіки сучасних світогосподарських зв'язків, якому притаманні розвинені механізми моніторингу та регулювання.

Суб'єктами світової економіки є господарюючі одиниці, які володіють необхідним капіталом, і які здатні організувати виробничу діяльність на міжнародному господарському просторі і мають певні міжнародні права та обов'язки. Основних суб'єктів світової економіки зазвичай представляють за групами: держави та національні економіки; транснаціональні структури (ТНК, ТНБ), міжнародні економічні організації, міжнародні інтеграційні групи.

Міжнародна торгівля – це сфера міжнародних товарно-грошових відносин, що є сукупністю зовнішньої торгівлі всіх країн світу. Міжнародна торгівля складається з двох зустрічних потоків: експорту та імпорту, та характеризується торговим сальдо (торговим балансом) та торговим оборотом. Експорт та імпорт розраховуються країнами, як у натуральних, так і у вартісних показниках.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ УКРАЇНИ ТА АВСТРАЛІЇ

2.1. Сучасні тенденції розвитку зовнішньоекономічних зв'язків

Сучасні тенденції розвитку світової економіки є не тільки багатоплановими, а й суперечливими. Тому економічні тренди і глибокі зміни, їх прогноз роблять актуальними завдання економічної науки. Перехід економіки на нові умови розвитку в ХХІ ст. неможливий без процесів глобалізації. Постіндустріальна і інноваційна економіка неможлива без цих процесів. Це вимагає розвитку економічної теорії на основі аналізу трендів її розвитку і циклічності.

Для сучасного періоду розвитку глобалізація – найважливіше явище в сучасному світі, яке фактично визначає хід його розвитку, якісно змінює традиційне поняття світової економіки, надаючи йому зовсім інший вимір. Це визначальне значення глобалізації є основою для формулювання і прогнозування майбутнього світової економіки. Фундаментальні причини і закономірності її розвитку в часі і просторі повинні лежати в основі системи прогнозів. Це визначається контекстом процесу глобалізації, де формуються сучасні уявлення про можливі напрямки розвитку окремих країн і їх регіональних об'єднань, оцінюється їхня конкурентоспроможність і перспективи динаміки співвідношень їх економічних потенціалів. Все це визначає хід і тренд розвитку світової економіки [22, с. 146].

Один з найпотужніших чинників глобалізації – економічний, що проявляється в наявності транснаціональних корпорацій і міжнародних фінансових ринків. Поряд з таким явищем, як глобалізація, сучасної тенденції в світовій економіці відповідає інтернаціоналізація. Інтернаціоналізація – це процес економічного зближення країн сучасного світу, заснований на поглибленні зв'язків у виробництві, на швидкому зростанні міжнародної торгівлі і підвищенні ролі зовнішнього ринку, зростанні міжнародної міграції капіталу та його інтернаціо-

налізації, розширенні міжнародних зв'язків в банківській і страховій сферах, інтернаціоналізації фінансових і фондових ринків, розвитку міжнародної міграції робочої сили і т. д. Національні економіки все більше втягуються в світові економічні процеси, зростає взаємозалежність економік розвинених країн. Інтернаціоналізація економіки дуже впливає на міжнародні політичні процеси, а також знаходить відображення в інтернаціоналізації науки, освіти, культури.

Реальна трансформація зовнішньої економіки країни передбачає взаємодію всіх факторів внутрішньоекономічного розвитку із зміною співвідношення між ними. Тісніша взаємодія української економіки зі світовою обумовлена значною потребою в нових технологіях, інвестиційних та фінансових ресурсах.

Основними передумовами інтеграції України до міжнародної економіки є:

- системна ринкова трансформація;
- реструктуризація економіки;
- формування відкритої економіки, розвиток не лише зовнішньої торгівлі, а й руху факторів виробництва між країнами [35, с. 138].

Інтеграція України у світовий економічний простір залежить від трансформаційних процесів, які, сприяючи зростанню конкурентоспроможності суб'єктів господарювання, визначають напрями та форми взаємодії національного народного господарства зі світовим.

Ринкова трансформація економіки передбачає вирішення внутрішньоекономічних проблем шляхом адаптації перехідної економіки до зовнішнього ринкового середовища, що еволюціонує.

Процеси внутрішньої трансформації слід розглядати одночасно і як процеси входження України у світогосподарський простір, оскільки формування зовнішнього сектора економіки є складовою формування ринкової економічної системи.

Розвиток зовнішнього сектора економіки України є реакцією народного господарства на потреби розвитку національних факторів виробництва. Участь у міжнародному поділі праці є умовою формування сучасної народногосподарської структури, яка має забезпечити нормальний розвиток вітчизняного виробництва та повніше задоволення потреб членів суспільства. Зовнішня економіка має формуватися як органічна складова національної економіки, що пов'язує її з народними господарствами інших країн для вирішення комплексу проблем із задоволення різноманітних потреб суспільства як у сфері виробництва, так і у сфері споживання.

Трансформація зовнішньої економіки має вирішувати два основних завдання. Одне з них – сприяти оптимальному розподілу факторів виробництва та економічного зростання. Перше завдання передбачає визначення видів товарів та послуг та обсягів їх виробництва за наявного рівня ресурсів у суспільстві та вибір комбінації наявних факторів виробництва та типу виробничої технології [29, с. 63].

Становлення зовнішнього сектора економіки України припадає на період, коли світові ринки не лише сформувалися, а й поділені між основними суб'єктами світової господарської діяльності. У цих умовах країні непросто знайти свою ринкову нішу та зайняти гідне місце у світовому економічному співтоваристві. Визначаючи зовнішньоекономічну стратегію, Україна має виходити із двох найважливіших реалій.

По-перше, з потреб та тенденцій розвитку міжнародної економіки, по-друге, – з рівня розвитку та структури національної економіки.

З погляду реальних міжнародних факторів визначальний вплив на формування зовнішнього сектора економіки в сучасних умовах має бути зумовлено діями високорозвинених індустріальних країн, тенденція до лібералізації світо-

вої економіки, зокрема у рамках СОТ. Пріоритетний характер цієї тенденції не виключає контртенденцію – до геоекономічного протекціонізму.

Формування зовнішнього сектора економіки України відбувається в умовах реструктуризації міжнародної економіки, суть якої полягає у формуванні на мегаекономічному рівні багатьох полярних систем суб'єктів ЗЕД щодо радикальної зміни співвідношення сил між ними та центрами їх геоекономічного впливу. Посилюється тенденція до створення та подальшого розвитку високоінтегрованих економічних просторів, що об'єднують країни, близькі за географічним положенням, рівнем економічного та культурного розвитку. Таких потужних інтеграційних груп у світі сьогодні три:

- Європейський союз,
- Північноамериканська зона вільної торгівлі;
- угруповання країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону [37, с. 167].

Це позначається на формуванні зовнішньоекономічних зв'язків України, який має враховувати наявність інтеграційних угруповань, враховувати особливості зовнішньоекономічної політики країн – учасниць таких центрів. Це передбачає таку орієнтацію зовнішньоекономічних зв'язків України зі світовими центрами, коли відкритість економіки не суперечить національним економічним інтересам, реалізації яких може заважати тиск з боку цих центрів. Вимога міжнародних організацій та регіональних інтеграційних угруповань щодо лібералізації зовнішньоторговельних зв'язків має бути збалансована з потребами українських виробників експортної продукції та продукції, що конкурує з імпортом.

Формування багатофункціональної моделі зовнішньої економіки України не обмежується визначенням завдань та місця країни у взаємовідносинах із інтеграційними угрупованнями. Важливим зовнішнім фактором становлення такої моделі є співпраця із країнами СНД. Вирішення питання про входження у між-

народну економіку вимагає від України також чіткого визначення стратегічних та тактичних цілей ВЕП. Враховуючи економічну та політичну ситуацію у світі, стратегічні цілі формування зовнішнього сектору економіки України визначаються як орієнтація країни на європейські інтеграційні структури, що розвиваються на основі ЄС. Україна стоїть сьогодні на початку шляху до європейської спільноти [31, с. 78].

Набуття повноправного членства в ЄС передбачає послідовне здійснення певних практичних кроків.

1. Набуття Україною членства у СОТ.

Це слід розглядати як один із пріоритетів зовнішньоекономічної політики України, системний фактор розвитку національної економіки, підвищення її конкурентоспроможності, лібералізації зовнішньої торгівлі, створення сприятливого середовища для залучення іноземних інвестицій.

2. Проведення переговорного процесу та підписання угоди про асоціацію України та ЄС.

Зміна Угоди про партнерство та співробітництво на Угоду про асоціацію України та ЄС визначатиме новий формат відносин, який відповідатиме довгостроковим інтересам України, та наблизитиме її до кінцевої мети – утворення передумов набуття повноправного членства в Євросоюзі.

3. Проведення переговорного процесу щодо створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, яка передбачала функціонування ринкових інститутів, забезпечення правових норм у діловій сфері, стабільні та недискримінаційні правові рамки, чітко визначено права власності, застосування відповідних правил походження товарів, належну організацію прикордонної інфраструктури та інше.

4. Приведення законодавства України у відповідність до вимог законодавства ЄС у пріоритетних сферах.

5. Виконання процедур, необхідних для набуття Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Здобувши такий асоційований статус, Україна зможе краще поінформованим про внутрішні перетворення в Євросоюзі, брати неформальну участь у переговорах з різних питань загальноєвропейського масштабу та значення, отримати полегшений та у більших обсягах доступ до фінансових ресурсів ЄС.

6. Проведення переговорного процесу та створення митного союзу між Україною та ЄС, метою якого має стати поступове усунення митних, правових та технологічних перешкод у цій сфері.

7. Повне виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та копенгагенських критеріїв членства у Євросоюзі.

8. Створення реальних передумов для вступу України до ЄС [21, с. 115].

«Тактичні цілі спрямовані на посилення співробітництва в рамках СНД. Це дозволить, з одного боку, зберегти та закріпити на перспективу ринки збуту в країнах пострадянського простору, з іншого – нарощувати експортний потенціал та отримувати ті види товарів та послуг, капіталу та робочої сили, в яких Україна відчуває потребу через обмеженість економічних ресурсів та відсутність конкурентних переваг у їх виробництві» [21].

Україна зацікавлена у подальшій лібералізації зовнішньоекономічних зв'язків та інших країн-членів СНД.

Визначальним напрямом співробітництва з ними є формування зони вільної торгівлі, що сприяло б інтенсифікації господарських взаємин, активному обміну капіталом, товарами, послугами, робочою силою.

Зовнішньоекономічна стратегія нового етапу має підпорядковуватися ідеї європейської інтеграції, використанню таких її форм та механізмів, які забезпечать повне та ефективне використання потенціалу взаємозв'язків України з розвиненими країнами світу, насамперед із США, особливо у трансфері технологій,

залученні прямих інвестицій, впровадженні сучасних систем менеджменту та маркетингу.

Слід суттєво активізувати зовнішньоекономічні зв'язки з іншими країнами Центральної та Південно-Східної Європи, з Австралією, для яких Україна може стати перспективним та привабливим партнером, зокрема щодо транзитних перевезень, агропромислового виробництва, машинобудування, рекреаційно-туристичної галузі.

Істотної реструктуризації потребують економічні взаємини з країнами, що розвиваються. Зовнішньоекономічна активність на ринках країн Азії, Африки, Латинської Америки повинна мати цілеспрямований, системний та динамічний характер, органічно вписуватись у стратегію економічного зростання та євроінтеграційного курсу України [4, с. 40].

Процеси інтернаціоналізації та глобалізації господарського життя, відкритий характер економіки України зумовлюють необхідність продовження та поглиблення співпраці з міжнародними фінансовими інститутами на усталених засадах міжнародного права, поваги до взаємних інтересів та позицій.

Центр тяжкості у відносинах з МВФ поступово повинен зміститися у площину безкредитних відносин, координації у сфері валютної політики, узгодження основних параметрів макроекономічної політики з тенденціями та прогнозами розвитку світової економічної кон'юнктури, з динамікою та напрямками світових фінансових та інвестиційних потоків.

Для повноцінного входження України у світове господарство потрібна не безконтрольна лібералізація зовнішньої торгівлі, як це було у попередні роки, а регульований з боку держави процес відкриття вітчизняного ринку, доповнений цілеспрямованої політики захисту вітчизняних виробників та споживачів та наближення до світових норм та стандартів [36].

Ключове завдання зовнішньоекономічної стратегії – забезпечення відповідно до світових стандартів та критеріїв оптимальних параметрів відкритості української економіки, дотримання яких сприятиме економічній безпеці держави, забезпечуватиме тісне поєднання внутрішньої та зовнішньої економічної політики.

Інтеграція України у світові економічні структури потребує певного часу і відбудуватиметься у міру формування внутрішніх та зовнішніх передумов.

Основними з них є:

- розвиток власних галузей, що мають конкурентні переваги у світовій економіці;
- створення потужного внутрішнього ринку – основи для завоювання міжнародних ринків та закріплення на них;
- забезпечення фінансової стабільності, розвитку підприємництва та сприятливого інвестиційного клімату;
- досягнення повної конвертованості національної грошової одиниці;
- постійна гармонізація національного зовнішньоекономічного законодавства з вимогами та нормами СОТ [29, с. 40].

Найбільш прийнятною для України є експортно-орієнтована модель економічного розвитку. У цьому виникають певні проблеми:

- проблеми з проникненням на ринки розвинутих країн;
- сировинна орієнтація експорту може призвести до занепаду обробної промисловості та машинобудування;
- внутрішнє економічне зростання залежатиме від кон'юнктури міжнародних ринків.

Тому здійснення експортно орієнтованої стратегії має відбуватися паралельно з реалізацією політики імпортозаміщення.

Реалізація такої моделі має спиратися на комплексну та динамічну державну зовнішньоекономічну політику, основними елементами якої мають бути:

- інтеграція економіки до європейських та світових економічних об'єднань;
- створення потужного експортного сектора;
- залучення іноземних інвестицій;
- здійснення зарубіжної підприємницької діяльності;
- гнучка податкова, цінова, кредитна, фінансова та валютна політика, стимулювати диверсифікацію експортно-імпортних відносин;
- формування розгалуженої зовнішньоекономічної інфраструктури;
- кадрове забезпечення ЗЕД [30, с. 168].

Головне завдання української держави сьогодні – визначити нові напрямки, форми, засоби та етапи реалізації зовнішньоекономічної стратегії. Реструктуризація народного господарства країни має бути здійснена з урахуванням внутрішніх можливостей та зовнішніх факторів для того, щоб, використавши існуючі та розкривши потенційні конкурентні переваги національної економіки, сприяти реалізації національних економічних інтересів, зростанню добробуту народу.

2.2. Дослідження способів та напрямків міжнародної співпраці України та Австралії

Австралія є високорозвинутою країною, яка посідає 13 сходинку у світі за обсягом номінального ВВП (1,6 трлн. дол. США), а також 18-те за паритетом купівельної спроможності. До початку пандемії економіка країни перебувала у стадії зростання протягом 28 років [36].

Завдяки рішучим заходам уряду з підтримки платоспроможності населення та національних компаній Австралія змогла вже наприкінці 2020 р. вийти з

періоду рецесії, яка була пов'язана з обмежувальними заходами введеними через глобальну пандемію COVID-19. Економічна ситуація в Австралії на початку 2021 р. відзначалася активним зростанням ділової активності, нарощуванням обсягів інвестицій та торгівлі. Водночас, повноцінне відновлення економічного розвитку в Австралії очікується лише наприкінці 2021 р.

Економіка Австралії є надзвичайно інтегрованою у світову економічну систему, особливо в частині азіатсько-тихоокеанського регіону. Головні торговельні партнери країни: Китай, Японія, США, Південна Корея, Велика Британія та Індія. Протягом останніх років Австралія зберігає профіцит зовнішньої торгівлі. Загальний обсяг зовнішньої торгівлі Австралії у 2020 фінансовому році складає понад 873 млрд. австрал. дол., з яких 474 млрд. припадає на експорт [10].

Австралія – найбільш розвинена країна в регіоні Океанія, яка є найбільшою за площею, населенням та рівнем ВВП. Також країна є членом Співдружності націй, має офіційною мовою англійську, що значно полегшує комунікації країни з іншими розвиненими країнами. Австралія активно співпрацює з іншими країнами Співдружності, зокрема, з Канадою та Великобританією [36]. З огляду на це, варто порівняти основні показники ВВП цих країн за останні роки (рис. 2.1).

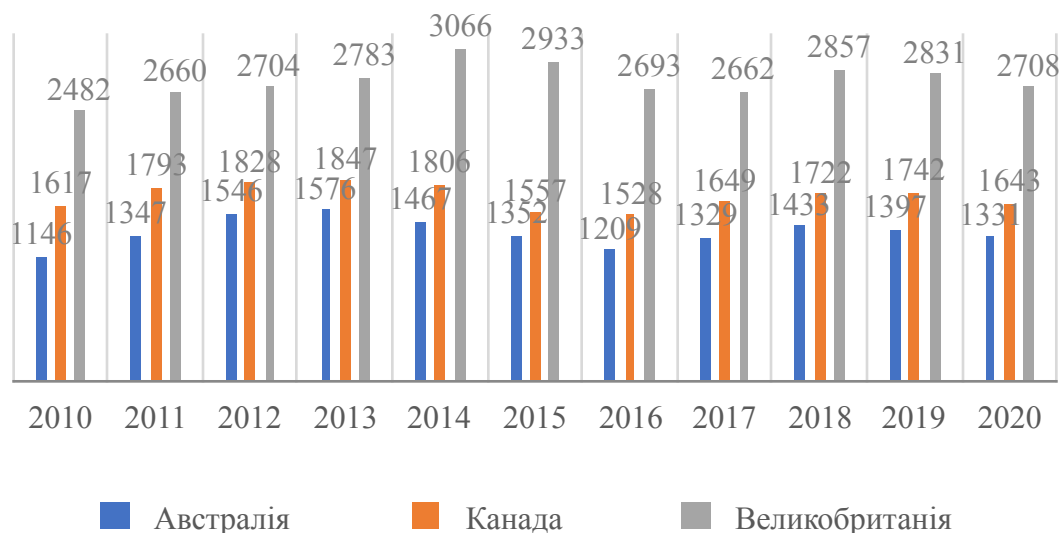

Рис. 2.1. Номінальний ВВП Австралії в порівнянні з Канадою та Великобританією, млрд. дол. США

Джерело: складено автором на основі [50].

Якщо порівнювати ВВП Австралії з іншими великими країнами Співдружності, то можна помітити, що Австралія дещо програє Канаді за цим показником та більш суттєво – Великобританії. В 2020 р. номінальний ВВП Австралії знизився, що свідчить про негативні наслідки пандемії COVID-19, це відчули також і більшість інших країн, зокрема, країни Співдружності.

У другому кварталі 2020 р. економіка Австралії впала на 7% до першого кварталу, свідчать дані Бюро статистики країни. У першому кварталі зниження становило 0,3% [50]. Таким чином, Австралія в 2020 р. увійшла до рецесії вперше за 30 років. Квартальне падіння ВВП в другому кварталі 2020 р. стало максимальним з початку спостережень 1959 року. Такий суттєвий спад був пов'язаний з пандемією COVID-19, і внаслідок карантинних обмежень відбувалося скорочення доходів населення та відбувалася втрата робочих місць (рис. 2.2).

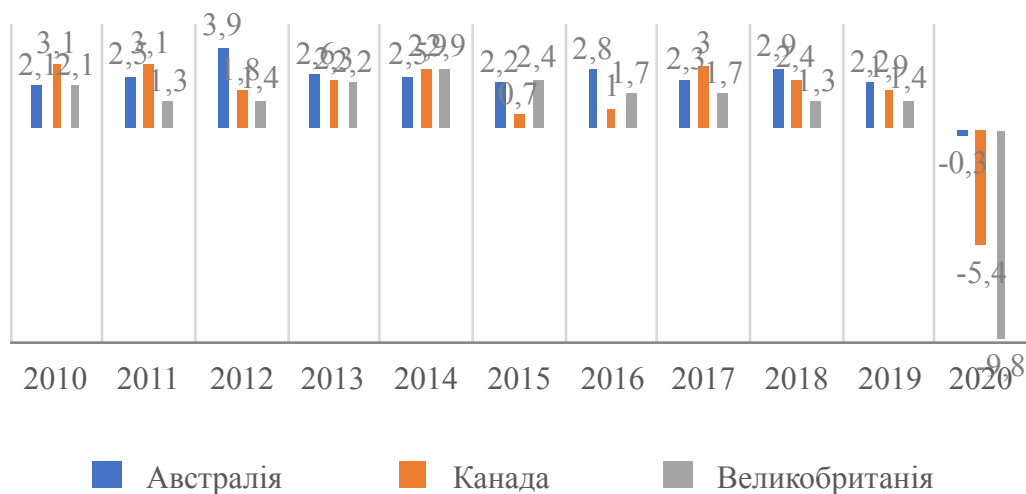

Рис. 2.2. Темп зростання реального ВВП Австралії в порівнянні з Канадою та Великобританією в 2010-2020 рр., % до попереднього року

Джерело: складено автором на основі [50].

Можна зробити висновок, що падіння реального ВВП Австралії в 2020 р. було несуттєвим, порівняно з Канадою та Великобританією, де сфера послуг та виробництво постраждали більш суттєво. В Австралії падіння реального ВВП склало всього 0,3%, що може вважатися успішним подоланням наслідків пандемії COVID-19.

Українська економіка все ще є перехідною, від планової, яка існувала за часів СРСР, до ринкової, яка закінчує своє остаточне формування зараз. Проаналізуємо, як змінювалися темпи зростання реального ВВП України порівняно з Росією та Білоруссю.

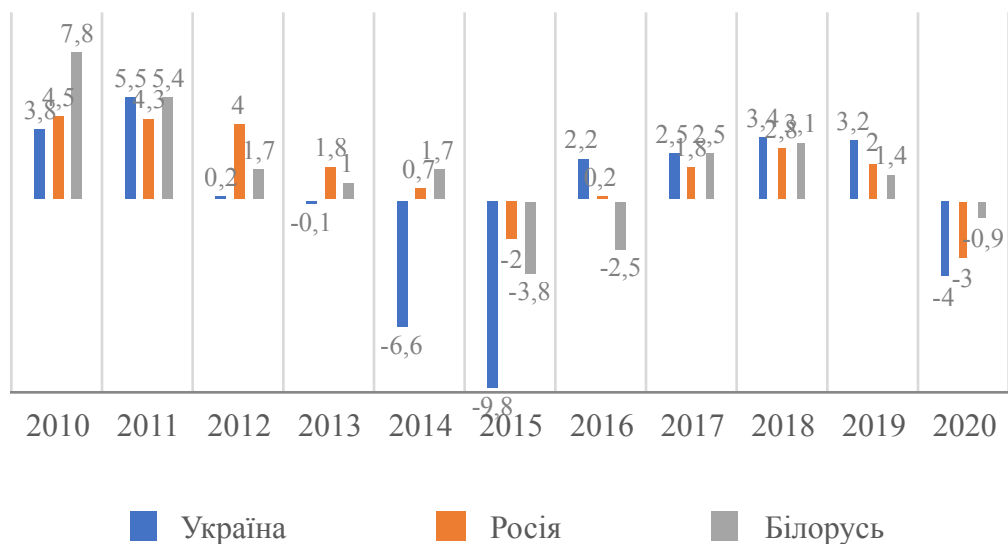

Рис. 2.3. Динаміка темпів зростання реального ВВП України порівняно з Росією та Білоруссю в 2010-2020 рр., % до попереднього року

Джерело: складено автором на основі [50].

Можна побачити, що в Україні темпи падіння ВВП під час криз були більш суттєвими, ніж в країнах-сусідах. Внаслідок анексії Криму Російською Федерацією та початком бойових дій на Сході України, ВВП України суттєво впав за 2014-2015 рр., і ще досі не відновився. З огляду на темпи падіння ВВП в

2020 р., Україна найгірше пережила пандемію COVID-19, на відміну від Білорусі, де фактично не вводились карантинні обмеження. Загалом, найбільшою проблемою України на політичній арені є конфлікт з Росією, що збільшує ризики для інвесторів в можливостях інвестицій в Україну.

Австралія посідає провідне місце серед торговельних партнерів України в Океанії. Передумовами партнерства України та Австралії є наявність великої кількості мігрантів з України в Австралії, а також курс України за зближення з країнами Заходу. Австралія підтримує цінності НАТО, ЄС, США. До зближення з цими об'єднаннями також прагне і Україна, що робить співробітництво з Австралією об'єктивним та логічним [36].

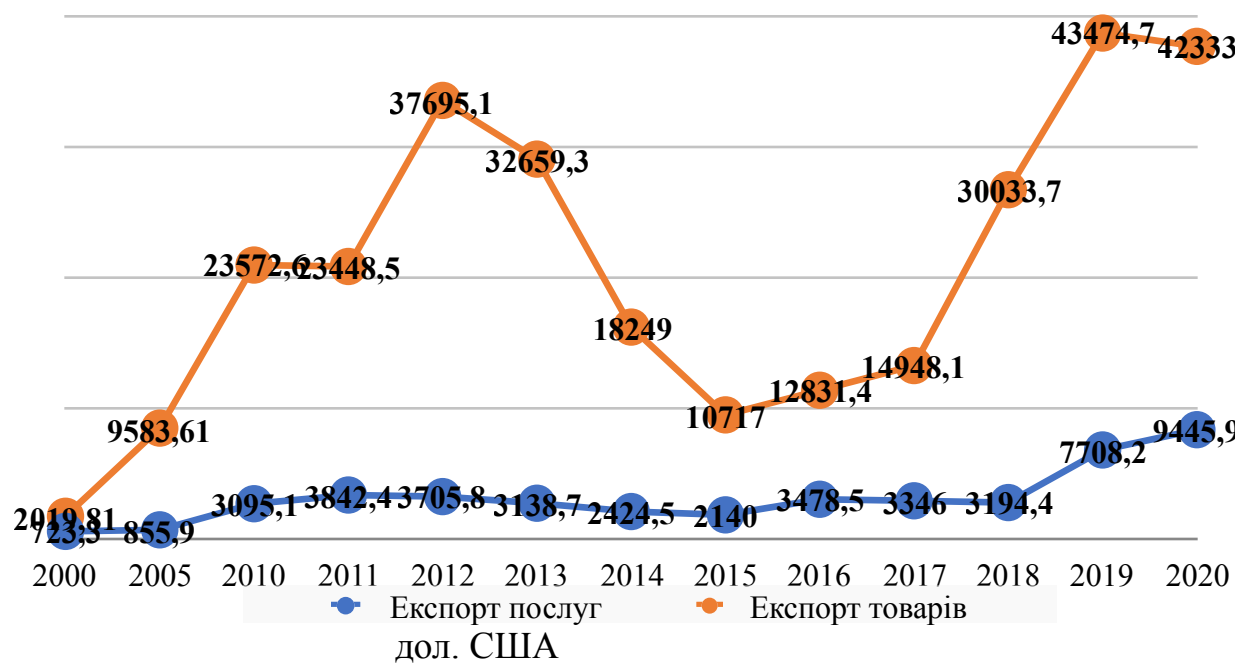
Наразі Австралія є одним з торговельних партнерів України в Океанії. Це високорозвинута країна, яка посідає 13-е місце у світі за обсягом номінального ВВП – 1,4 трлн. дол. США та 18-те за паритетом купівельної спроможності. До початку пандемії економіка Австралії демонструвала зростання протягом 28 років [36].

Дипломатичні відносини між Україною та Австралією були встановлені в січні 1992 р. шляхом обміну нотами між Міністерством закордонних справ України та посольством Австралії в Росії. Почесне консульство Австралії в Києві започатковане в 1992 р., Почесне консульство України в Мельбурні – в 1993 р. Посольство України в Австралії було відкрите в квітні 2003 р. До січня 2015 р. інтереси Австралії на Україні представляло Посольство, діюче в Польщі, поки у лютому 2015 р. в Києві не почало роботу посольство Австралії в Україні [36].

За даними Держслужби статистики України, за підсумками I півріччя 2021 р. обсяг торгівлі товарами між Україною та Австралією склав 107,5 млн. дол. США [3]. Експорт товарів з України до Австралії становив 28,8 млн. дол. США, що на 63% більше ніж в I півріччі 2020 р., у той час як імпорт ав-

стралійської продукції в Україну – 78,7 млн. дол. США, що більше ніж у чотири рази в порівнянні з таким же періодом 2020 р. Австралійський експорт складає сировинна продукція, зокрема залізна руда, вугілля, яловичина, металургійна та машинобудівна продукція, у тому числі морські та річкові судна, освітні та туристичні послуги. Серед провідних статей австралійського імпорту варто відзначити транспортні засоби, продукти нафтопереробки, телекомунікаційне обладнання, медичне обладнання та фармацевтична продукція. Динаміка обсягів експорту товарів та послуг з України до Австралії представлена на рис. 2.4.

Рис. 2.4. Динаміка обсягу експорту товарів та послуг в Австралію з України, тис.

Джерело: складено автором на основі [10].

Зниження обсягів експорту послуг та товарів з України в 2013-2015 рр. було зумовлене Революцією Гідності, політичною кризою, війною на сході України, анексією Криму до РФ, це призвело до падіння курсу національної валюти (гривні), що спричинило автоматичне зниження вартісної складової експорту

вітчизняних товарів. Також, на зниження обсягів експорту негативно вплинула суперечка між Україною та Австралією щодо прийнятого СОТ законодавства про уніфіковані упаковки тютюнових виробів, яка розпочалася у 2012 р. Вже у 2015 р. Україна вирішила відмовитися від своїх претензій [39]. Причинами суттєвого зростання обсягів експорту товарів та послуг до Австралії в період 2017-2020 рр. стала спільна праця України й Австралії в сфері антарктичних досліджень. Під час карантину, зумовленого COVID-19, країни допомагають одна одній у скрутному становищі.

За даними Державної служби статистики України, за підсумками першого півріччя 2021 р. обсяг торгівлі товарами між Україною та Австралією склав 107,5 млн. дол. США [10].

Експорт товарів з України до Австралії становив 28,8 млн. дол. США (зростання на 63%), у той час як імпорт австралійської продукції в Україну – 78,7 млн. дол. США (збільшення у більш ніж чотири рази) [10].

Головними статтями українського товарного експорту до Австралії стали металургійна та машинобудівна продукція, у тому числі морські та річкові судна, вироби з пластмаси, а також жири та олії тваринного і рослинного походження.

Натомість, номенклатура імпорту до України містила мінеральні палива, машинобудівну і фармацевтичну продукцію, оптичні прилади, вовну, дорогоцінне каміння, папір та картон.

Водночас, обсяг двосторонньої торгівлі послугами за підсумками першого кварталу 2021 р. становив 3,1 млн. дол. США, з яких 2,5 млн. дол. США припадає на експорт (зростання на 35%) і 0,6 млн. дол. США – на імпорт (зростання на 62%) [10].

Серед категорій послуг у двосторонній торгівлі слід відзначити транспортні, туристичні та телекомунікаційні.

Станом на липень 2021 р. в економіку України було залучено понад 0,6 млн. дол. США інвестицій з Австралії. Найбільший обсяг австралійських інвестицій надійшов до таких галузей української економіки як [10]:

- оптова та роздрібна торгівля,
- інформаційні технології та телекомунікації.

Одним з важливих питань двостороннього порядку денного в економічній сфері, вирішення якого може позитивно позначитися на рівні австралійсько-українського економічного співробітництва є включення нашої держави до Генералізованої системи торговельних преференцій (ГСП) Австралії. Наразі причетні державні установи двох країн продовжують обговорення оптимального варіанту позитивного вирішення даного питання.

Незважаючи на відстань, між Україною та Австралією постійно відбувається дипломатичний діалог. «Австралія – одна з найбільш географічно віддалених від України країн світу, але ми поділяємо спільні цінності демократії, вільного вибору, верховенства права, тому ми говоримо фактично однією мовою», – розповів Микола Кулініч, Повноважний Посол України в Австралії.

У сьогоднішній геополітичній ситуації Австралія загалом стала на бік України. За словами Миколи Кулініча, трагедія МН17 різко актуалізувала події в Україні для австралійського суспільства та поглибила розуміння того, що відбувається. Австралія виступила одним із співавторів резолюції ООН щодо ситуації з правами людини в Криму та допомагала співпрацювати з цього питання з країнами Тихоокеанського регіону, в яких Україна не має дипломатичних представництв. Австралія запровадила санкції проти РФ [34, с. 190].

Україна та Австралія підписали угоду про постачання уранового палива на українські електростанції. «Австралія зможе покривати до 30% потреб української енергетики в ядерному паливі. Цей проект дуже вигідний і Австралії, і нам,

тому що раніше (до введення санкцій) цей уран закуповувала Росія», – наголо- сив Микола Кулініч [34].

Найбільш перспективні напрямки – ІТ та аерокосмічна галузь. Нещодавно в Сіднеї розпочала роботу спільна українсько-австралійська ІТ-компанія, яка покриватиме ринок Австралії та сусідніх країн. Попит на цей продукт є дуже ве- ликим. Щодо аерокосмічної індустрії, обговорюють можливість тестувати ви- роблені в Україні ракетні двигуни на покинутому британському космодромі Ву- мера. У перспективі – програма сумісних запусків. Подальші переговори відбу- дуться у рамках Світового аерокосмічного конгресу.

Також Австралія планує купити українські «Антонови» для Антарктично- го агентства – для забезпечення дослідницьких станцій в Антарктиді. Микола Кулініч зазначив, що на приліт «Мрії» прийшли подивитися 15 тисяч людей.

Продуктивним є співробітництво обох країн в сфері культури та освіти. В Українському католицькому університеті вже проходить практику перша група студентів з Австралії від «Фонду українських студій», переговори про аналогіч- ну співпрацю ведуть із КНУ ім. Шевченка. Микола Кулініч зазначив, що для українських студентів зараз також було б вигідно їхати на навчання до Ав- стралії: якість освіти висока і це дешевше, порівняно з Британією та США. Більше того, політика Австралії зараз спрямована на те, щоб залучати якнай- більше студентів з-за кордону. За його словами, вже надходили пропозиції від- правити в Україну рекрутингову групу, яка розповіла б студентам про переваги та перспективи. Останньою яскравою подією був перший концерт «Океану Ель- зи» у Мельбурні та Сіднеї. Події в Україні, з огляду на відстань між країнами, висвітлюють досить часто та об'єктивно. Також є якісні газети українською та об'єднання українських радіостанцій. На Бризбенському радіо посольство має свою сторінку. Проте канал Russia Today також є легкодоступним, і новини з

країн пострадянського простору дізнаються переважно з нього, що часто може формувати викривлене висвітлення подій в Україні та відносин з Росією.

Крім того, російське посольство активно працює з російськомовною діаспорою з пострадянських країн, нещодавно виникла Спілка «Співвітчизники». «Не можу сказати про посилення впливу, але те, що вони діють системно, я бачу», – наголосив посол [41, с. 65].

Українська діаспора в Австралії – третя за величиною та одна з найпотужніших у світі. Вони займаються активною культурно-просвітницькою діяльністю, взаємодіють із посольством. Завдяки їхньому впливу Австралія засудила Голодомор як геноцид українського народу ще 1986 р. і суспільство загалом знає про цю трагедію. Минулого року об'єднання української діаспори передало Україні гуманітарну допомогу загальною вартістю близько 200 тис. дол. США.

Дуже багато коштів пожертвували на діяльність ГО «Захист Патріотів». Наразі потужна громадська організація «Life One», яка займається попередженням самогубств, головою якої є українець Петро Шміль, веде переговори з МОЗ щодо організації програми психологічної реабілітації для ветеранів АТО [36].

З метою розширення та зміцнення економічного співробітництва між Україною та Австралією, а також з метою збільшення рівня товарообігу між країнами в Україні створено Торговельну палату Австралія-Україна, яка розпочне повноцінну діяльність вже до кінця поточного року.

Пріоритетними напрямками співпраці двох країн у рамках оновленої програми на базі Палати стануть [36]:

- освіта;
- авіація;
- видобувна промисловість (у т. ч. у галузі копалин);
- сільське господарство;
- туризм, товари масового попиту та ін.

Таким чином, Україна та Австралія співпрацюють досить тісно, з огляду на об'єктивні передумови, а саме: курс України на зближення з країнами ЄС, побудова демократичного суспільства, наявність численної діаспори українців в Австралії. Україна та Австралія здійснюють співробітництво в гуманітарній сфері, в сфері ІТ, аерокосмічній галузі, а також здійснюють зовнішньоекономічне співробітництво, яке полягає в торгівлі важливими для обох країн товарами. Як говорилося в попередньому розділі, глобалізації призвела до розвитку міжнародних відносин навіть між країнами, які знаходяться в різних куточках світу, що можемо спостерігати на прикладі Австралії та України.

2.3. Аналіз торговельно-економічних показників міжнародної співпраці України та Австралії

Економіка Австралії демонструє тенденції сталого економічного зростання вже протягом останніх тридцяти років і є достатньо диверсифікованою. Досягненню таких результатів сприяють дієві інституційне та регуляторне середовище, зважена макроекономічна політика, режим гнучкого обмінного курсу, відкритість для здійснення міжнародної торгівлі та залучення іноземних інвестицій.

Рівень щорічного зростання реального ВВП становив у середньому 2,6% у період між 2013-2018 роками, а у 2019-2020 фінансовому році – 1,9%. Реалізація відповідальної фіскальної політики забезпечує можливість надання економічних стимулів та підтримки суб'єктам господарювання у відповідь на погіршення ситуації як на міжнародних ринках, так і у зв'язку з погодними умовами та зміною клімату [50].

Торговельна політика Австралії побудована на глибокому розумінні, що міжнародна торгівля та інвестиції є критично важливими для економіки, забезпечуючи розвиток та створюючи робочі місця. Протягом багатьох років поточне

сальдо торговельного балансу Австралії було негативним, але у період між оглядами зовнішньоторговельний баланс покращився, оскільки починаючи з 2018-2019 фінансового року сальдо зовнішньої торгівлі товарами стало позитивним. У 2020 р. понад 84% загального обсягу експорту Австралії припадало на азійські ринки. В структурі експорту товарів переважають мінеральні продукти, які становлять близько 60% від загального обсягу.

Дефіцит сальдо зовнішньої торгівлі послугами також зменшився завдяки зростанню обсягів експорту послуг, пов'язаних з подорожами, туризмом та освітою. Країни Азії також є основними імпортерами продукції до Австралії (їх доля становить близько 62% у загальному обсязі імпорту).

Тарифний режим Австралії характеризується застосуванням середніх MFN ставок ввізних мит у розмірі 2,5%. При цьому розміри ставок ввізних мит на сільськогосподарську продукцію є нижчими у порівнянні з іншими товарами.

Експерти високо оцінюють провідну роль та активну участь Австралії майже у всіх сферах діяльності цієї міжнародної організації, зокрема у вирішенні питань щодо її реформування, забезпечення функціонування механізму врегулювання торговельних суперечок, реформи торгівлі в сільському господарстві, надання субсидій у галузі рибальства, а також у реалізації таких спільних ініціатив, як електронна комерція, спрощення інвестування, сприяння участі малих і середніх підприємств та жінок у міжнародній торгівлі, внутрішнє регулювання послуг, сприяння участі малих і середніх підприємств та жінок у міжнародній торгівлі тощо [24, с. 94].

Розвиток сучасних міжнародних відносин, налагодження дієвої співпраці між країнами є важливою складовою функціонування всієї світової спільноти. Однією із найважливіших форм міждержавної взаємодії є економічне співробітництво, від розвитку якого залежить подальша розбудова держави та її авторитет на міжнародній арені.

Одним із напрямів розвитку двосторонніх відносин є налагодження взаємовигідних партнерських зв'язків між окремими регіонами обох країн. На сьогоднішній день в Україні існують сталі контакти з австралійськими партнерами.

На сьогоднішній день Австралія є важливим торговельно-економічним партнером України. За даними Державної служби статистики України, серед торговельних партнерів України Австралія посіла 5 місце за обсягами двосторонньої торгівлі товарами та послугами (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Стан двосторонньої торгівлі з Австрією (млн. дол. США)

Показник	2015	2016	%	2017	%	2018	%	2019	%	2020	%
ЗТО	545	693	27	747	8	998	33	1216,1	22	1573	29
В т.ч. – товари	461	582	26	594	2	776	27	876,3	13	1228	40
- послугами	84	111	32	153	38	222	45	339,8	53	345	1
ЕКСПОРТ	294	337	15	334	-1	412	23	455,6	11	611	34
В т.ч. – товари	237	258	9	249	-3	317	27	329,1	4	429	30
- послугами	57	79	39	85	6	95	12	126,5	33	182	43
ІМПОРТ	251	356	42	413	16	586	42	760,5	30	962	26
В т.ч. – товари	224	324	45	344	6	459	29	547,2	19	799	46
- послугами	27	32	16	69	115	127	84	213,3	67	163	-23
САЛЬДО	43	-19	-	-79	-	-174	-	-304,9	-	-351	-
В т.ч. – товари	13	-66	-	-95	-	-142	-	-218,1	-	-370	-
- послугами	30	47	-	16	-	-32	-	-86,8	-	19	-

Джерело: складено автором за даними [10].

У 2020 р. товарообіг товарами та послугами між Україною та Австралією досяг 1 573 млн. дол. США, причому український експорт дорівнював 611 млн. дол. США і збільшився на 34%, а імпорт австралійських товарів та послуг – 962 млн. дол. США і збільшився 26%. Від’ємне для України сальдо скла-ло 351 млн. дол. США [10].

У період між оглядами Австралією було ратифіковано Угоду COT про спрощення процедур торгівлі, що сприяло полегшенню проходження митних процедур, а також прийнято Протокол про внесення змін до Угоди ТРІПС і взято зобов’язання щодо покращення захисту прав інтелектуальної власності.

Крім того, приєднання Австралії до Угоди COT про державні закупівлі та імплементація Угоди COT про інформаційні технології забезпечили додаткове відкриття її ринку. На регіональному та двосторонньому рівні значний рівень лібералізації торгівлі було досягнуто в рамках Всеосяжної та прогресивної угоди про Транстихоокеанське партнерство (the Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership) та угод про вільну торгівлю, укладених Австралією з Японією та Китаєм [45].

Високо оцінюється зовнішньоторговельна орієнтованість сільськогосподарського сектору Австралії, з мінімальним тарифним захистом та низьким рівнем внутрішньої підтримки. Водночас деякі учасники COT наводили конкретні приклади продукції, щодо якої, на їх думку, існують бар’єри чи застосовуються заходи, які обмежують торгівлю.

Австралія продовжує залишатися активним користувачем антидемпінгових та захисних заходів, при цьому понад 50% застосованих заходів стосуються виробів із сталі.

Деякі члени COT порушували питання щодо механізму розгляду та оцінки інвестиційних пропозицій та зазначали про непрозорість критеріїв щодо визначення національного інтересу. Так, на думку деяких учасників, Уряд Австралії

використовує різноманітні підстави для проведення аналізу іноземних інвестицій, які не пов'язані з національною безпекою.

Всього Австралією було завчасно отримано понад 500 письмових запитань. Від України було також підготовлено письмові запитання, які стосувалися системи тарифних преференцій Австралії, змін режиму іноземного інвестування, у тому числі механізму розгляду та оцінки інвестиційних пропозицій, запровадження нової системи маркування харчової продукції, імплементації у законодавство Австралії положень Протоколу про внесення змін до Угоди ТРІПС, деяких аспектів регулювання аквакультурної діяльності та реалізації рибогосподарської політики, регулювання сектору фінансових послуг, політики встановлення квот на національний контент на телебаченні і радіомовленні, наявності стимулів для розвитку видавничої справи, плану розвитку цифрової економіки тощо [39]. За результатами розгляду відповідей Австралії, наданих в установленому порядку, було сформульовано додаткові запитання від України щодо системи тарифних преференцій, на які Австралія має надати письмові відповіді у місячний термін після завершення засідання.

Таким чином, головними статтями австралійського експорту залишаються сировинна продукція, зокрема залізна руда, вугілля, яловичина, освітні та туристичні послуги. Серед провідних статей австралійського імпорту варто відзначити продукти нафтопереробки, транспортні засоби, телекомунікаційне обладнання, медичне обладнання та фармацевтична продукція. Це свідчить про те, що Україна експортує переважно продукцію з низькою доданою вартістю, а імпортує, навпаки, продукцію з вищою доданою вартістю, що помітно з вартісного обсягу імпорту з Австралії. Підвищення обсягу експорту високотехнологічної продукції є основним напрямком реформування структури експорту товарів з України до Австралії.

Варто також відзначити, що загострення протягом 2020 р. протистояння з Китаєм у політичній сфері призвело до введення Пекіном обмежень щодо введення австралійської продукції. Така ситуація стимулює австралійських товаровиробників до пошуку нових торговельних партнерів та створює сприятливі умови для розширення співпраці між Україною та Австралією в економічній сфері.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Таким чином, Україна та Австралія дуже тісно співпрацюють, враховуючи об'єктивні підстави, зокрема: наближення України до ЄС, побудову демократичного суспільства, наявність в Австралії великої української діаспори. Україна та Австралія співпрацюють у гуманітарній сфері, у сфері ІТ, у сфері аерокосмічної діяльності, а також здійснюють зовнішньоекономічну співпрацю, яка включає торгівлю важливими для обох країн товарами.

Сьогодні головним завданням України є визначення нових напрямів, форм, засобів та етапів реалізації зовнішньоекономічної стратегії. Відбудову національної економіки слід здійснювати з метою використання та відкриття наявних конкурентних переваг національної економіки з урахуванням внутрішніх можливостей і зовнішніх факторів, розвитку національно-економічних інтересів, підвищення добробуту народу.

Основні експортні статті до Австралії – це сировина, включаючи залізну руду, вугілля, продовольство, освітні та туристичні послуги. Провідні статті імпорту з Австралії включають нафтопродукти, транспортні засоби, телекомунікаційне обладнання, медичне обладнання та фармацевтику. Україна переважно експортує продукцію з низькою доданою вартістю, а імпортує, навпаки, ту продукцію, що має вищу додану вартість. Збільшення експорту високотехнологічної продукції є ключовим напрямком реформування структури експорту товарів з України до Австралії.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПЕРСПЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ УКРАЇНИ ТА АВСТРАЛІЇ

3.1. Перспективи розширення експортно-імпортних відносин України та Австралії

З огляду на сучасний стан зовнішньоекономічних відносин України з іншими країнами, можна виділити такі проблемні аспекти [40, с. 38]:

1. Питання безпеки – запобігання та протидія переміщенню через митний кордон України предметів контрабанди – впливають на відсоток митних оглядів та, відповідно, на час здійснення митних формальностей та час, необхідний для перетину кордону.

2. Інформаційні – кількість та якість попередньої митної інформації про товари та транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України, – впливають на питому вагу митних оглядів та, відповідно, на час здійснення митних формальностей та час, необхідний для перетину митного кордону.

3. Інфраструктурні – пропускна спроможність пунктів пропуску через державний кордон України – впливають на час, необхідний для перетину митного кордону.

4. Корупційні – рівень корумпованості посадових осіб митної служби – впливають на транзакційні витрати, пов'язані з митним оформленням, на час, необхідний для здійснення митних формальностей, на рівень довіри та партнерського підходу у відносинах між митними органами та учасниками ринку.

5. Людські – кількість посадових осіб митної служби, які здійснюють митні процедури – впливають на час, необхідний для здійснення митних формальностей.

6. Нетарифні – ймовірність неправомірного переміщення товарів, щодо яких державою застосовані заходи нетарифного регулювання, – тягне за собою необхідність подання при митному оформленні дозвільних документів інших державних органів.

7. Технічні – рівень укомплектованості технічними засобами митного контролю, їх відповідність сучасним вимогам та інтеграція результатів їх застосування до інформаційних комплексів – впливають на ефективність митних оглядів, та, відповідно, на їхню питому вагу.

8. Професійні – професійний рівень посадових осіб митної служби, які здійснюють митні процедури – впливають на час, необхідний для здійснення митних формальностей.

9. Фіскальні – ймовірність навмисних дій щодо часткового або повного ухилення від сплати митних платежів – впливають на питому вагу митних оглядів, кількість та складність документів, необхідних для здійснення митного оформлення, під час перевірки правильності визначення митної вартості та нарахування митних платежів.

Зазначимо, що зазначені групи ризиків добре відомі фахівцям з митних процедур і, на нашу думку, повинні використовуватися як критерії побудови багатofакторного завдання оптимізації або гармонізації митних процедур.

З огляду на те, що товарообіг між країнами має тенденцію до збільшення, а також співробітництво стає все більш тісним, Україна та Австралія мають всі передумови та перспективи для розширення експортно-імпортних відносин.

Варто зазначити, що товарообіг між Україною та Австралією у січні-липні 2020 р. зріс на 56,3% – до 112,93 млн. дол. США, з яких український експорт становив 7,82 млн. дол. США (+53,8%), а імпорт австралійських товарів – 105,11 млн. дол. США (+56,5%), що можна побачити на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Динаміка товарообігу між Україною та Австралією за 7 місяців 2019-2020 рр., млн. дол. США

Джерело: складено автором на основі [10].

Зокрема, Україна зацікавлена розвивати співпрацю у:

- нафтогазовій,
- металургійній,
- хімічній,
- енергетичній,
- автомобільній промисловості,
- в галузі інфраструктури.

Також готова запропонувати проекти модернізації виробничих процесів у різних галузях та обговорити можливості постачання сільськогосподарської та харчової продукції до Австралії.

Австралія зацікавлена інвестувати:

- в оптову та роздрібну торгівлю,
- ремонт автотранспортних засобів,
- професійну, наукову та технічну діяльність,
- інформаційні технології,

- телекомунікації.

Україна представляє інтерес також з урахуванням близькості до ЄС та існування Угоди про асоціацію та зону вільної торгівлі між Україною та ЄС. Окремий напрямок співпраці – можливість організації постачання енергоносіїв, зокрема вугілля, в Україну.

Австралія надає цільову підтримку постраждалим українським регіонам у рамках програми Direct Aid Program – це програма малих грантів уряду Австралії, яка охоплює низку галузей, зокрема, підтримку людей з обмеженими можливостями. За інформацією Співки українських організацій Австралії, у цій країні проживає до 38 тисяч українців [36].

Президент Сенату Австралії Стівен Перрі під час зустрічі з прем'єр-міністром України відзначив зацікавленість у подальшому розвитку торговельного співробітництва.

«Нас зацікавив ваш курс на енергоефективність та розвиток альтернативної та гідроенергетики. Ми завжди раді співпраці і готові вивчати нові можливості для торговельного співробітництва. Ми будемо працювати з Україною, а наші дискусії можуть бути дуже продуктивними», – зазначив Стівен Перрі.

Він також заявляв, що завдяки дії угоди про зону вільної торгівлі з Європейським Союзом товарообіг України з ЄС збільшився на 10% за 2,5 роки.

У січні-травні 2021 р. Україна за обсягом товарообігу та експорту посіла друге місце серед усіх торгових партнерів Австралії, за імпортом – четверте місце. Австралія є шостим торговим партнером України після Китаю, Польщі, Німеччини, Росії та Туреччини [10].

У січні-травні 2021 р. товарообіг між двома країнами склав 2,3 млрд. дол. США і зріс на 36,7% до січня-травня 2020 р. Експорт австралійських товарів в Україну становив 1,7 млрд. дол. (зростання на 60,9%). Імпорт українських товарів – 0,6 млрд. дол. (зниження на 6,3%).

Основу австралійського експорту в 2021 р. склали: нафтопродукти, добрива мінеральні змішані, кокс і бітум нафтові, вугілля кам'яне, гази нафтові та інші вуглеводні газоподібні, трактори та сідельні тягачі, автомобілі вантажні, добрива азотні, електроенергія.

З України імпортувалися сільськогосподарська та продовольча продукція (соєві боби, соєвий шрот, рослинна макуха, кукурудза), частини рухомого складу, прокат плоский з нелегованої сталі гарячекатаний, дріт мідний, машини сільськогосподарські, куточки, профілі з нелегованої сталі.

Австралійсько-українське співробітництво у торговельно-економічній сфері у січні-травні 2021 р. стримувалося карантинними обмеженнями щодо COVID-19, зниженням інтенсивності двосторонньої взаємодії. Значний внесок у торговельно-економічне співробітництво вноситься за рахунок контактів по лінії торгово-промислових палат двох країн [36].

Завдяки співпраці з українськими комерційними банками та лізинговими компаніями сільськогосподарські, комунальні та промислові підприємства України мають можливість купувати австралійську техніку та іншу продукцію на пільгових умовах. У 2021 р. співпрацю з Австралією здійснювали 5 банків та 4 лізингові компанії.

В Україні функціонує розвинена мережа австралійських експортерів, що складається з понад ста компаній. У Австралії діє 314 підприємств з українським капіталом, у тому числі 115 спільних та 199 іноземних організацій. Одним із основних напрямків торговельно-економічного співробітництва є промислова кооперація [36].

Таким чином, Україна та Австралія мають об'єктивні можливості до збільшення обсягів торгівлі та посилення економічного співробітництва, оскільки в останні роки здійснюється багато заходів щодо цього, зокрема, збільшення

товарообігу, посилення гуманітарної співпраці та співробітництва у сфері безпеки.

3.2. Заходи щодо збільшення прямих іноземних інвестицій з Австралії до України

Іноземні інвестиції є однією з невід'ємних частин в структурі міжнародного руху капіталу. Є різні форми іноземного капіталу. В аналізі даних форм можна використовувати загальні принципи до класифікації інвестицій, які передбачають, а іноді і регламентують, їх виділення за програмними цілями, термінами, об'єктами вкладень, формам власності на ресурси інвестування, ризиків та іншими ознаками. Інвестиційну діяльність можна представити у вигляді вкладень інвестицій, незалежно від їх джерела надходження або відтоку в країну інвестування, різних форм для отримання економічного ефекту (отримання прибутку), а також досягнення інших макро- і мікро- цілей держави.

На думку багатьох економістів, іноземні інвестиції відіграють головну роль у розвитку держави, без грамотно організованого (сформованого) інвестиційного клімату жодна країна світу не може нормально функціонувати. Паралельно розвитку глобалізаційних тенденцій у світовій економіці зростає значимість іноземного інвестування. Згідно зі статистичними даними обсяг іноземних капіталовкладень за останню чверть XX століття виріс більш ніж на 70% і досяг до 2019 р. позначки в 1,8 трлн. дол. [42, с. 115].

На думку Романчук З., для економіки України потенційні вигоди від прямого інвестування полягають в таких аспектах.

По-перше, прямі іноземні інвестиції – це джерело додаткового продуктивного капіталу – дефіцитного ресурсу в умовах глибоких структурних реформ; виступають як дієвий фактор структурної трансформації економіки.

По-друге, прямі іноземні інвестиції є розвиненою формою міжнародного економічного співробітництва і розглядаються як ефективний спосіб інтеграції національної економіки у світову економіку. Вони, як правило, сприяють зростанню зовнішньоторговельного обороту приймаючої країни (України), збільшенню обсягів і різноманітності форм виробничого та науково-технічного співробітництва.

По-третє, прямі іноземні інвестиції забезпечують трансферт технологій, ноу-хау, передові методи управління та маркетингу, які можуть реалізовуватися через різні канали. До провідного каналу можна віднести ринкове придбання технологічних компонентів і ноу-хау (ліцензійні угоди); іншим каналом трансферту технологій є дифузія нової виробничої технології, технології менеджменту та маркетингу (угоди про виробничу кооперацію, угоди про менеджмент, мобільність кваліфікованих фахівців між іноземними та національними компаніями). Додатковим каналом передачі технології може виступати її імітація або копіювання (копіювання нових продуктів, змісту та методів реклами, організації збутової мережі закордонних компаній). Використовуючи різні канали трансферту сучасної технології, прямі іноземні інвестиції виступають в перехідних економіках як важливий фактор їх трансформації у бік більш ефективної господарсько-економічної системи [15, с. 89].

По-четверте, прямі іноземні інвестиції сприяють становленню нової інституційної структури ринкової економіки, зміцнюють господарські зв'язки між економічними суб'єктами [35].

Для аналізу обсягу прямих іноземних інвестицій в Україну зобразимо на графіку динаміку даного обсягу (рис. 3.2).

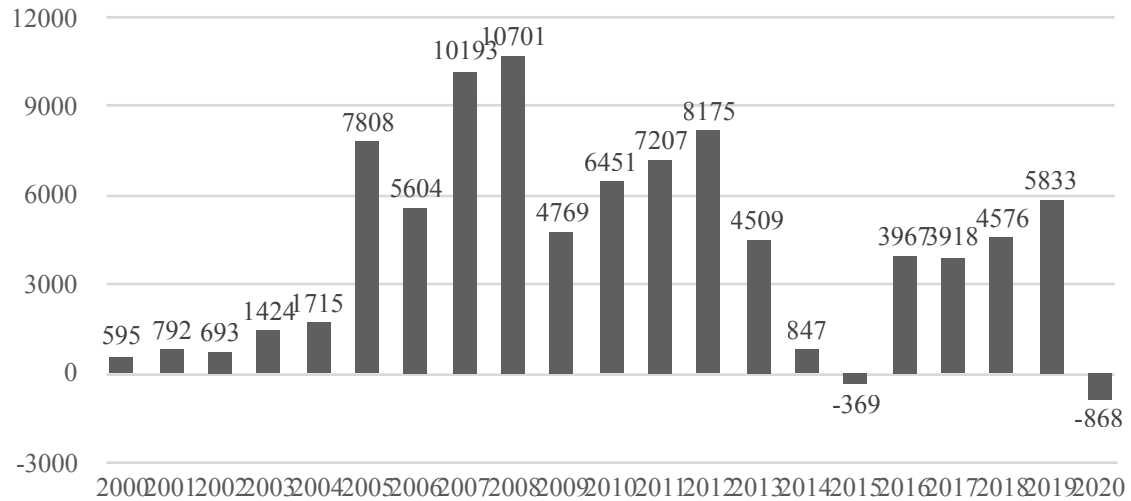

Рис. 3.2. Динаміка обсягу прямих іноземних інвестицій в Україну, млн. дол. США
Джерело: складено автором на основі [50].

Можна побачити, що пік обсягу прямого іноземного інвестування в Україну припав на 2008 р., коли інвестиції склали 10,701 млрд. дол. США. Також доволі вдалим роком, коли був значний приплив інвестицій, став 2005 р. Після 2008 р. відбулося падіння прямих іноземних інвестицій, багато в чому, через наближення Світової фінансової кризи. Після кризи, відповідно, інвестування відновилося, проте у 2014 р. чистий притік прямих іноземних інвестицій значно скоротився через економічну кризу, воєнні дії та переддефолтні рейтинги, і в 2015 р. взагалі став від'ємним. У період 2016-2019 рр. відновлювалась довіра до вітчизняної економіки іноземних партнерів, що спричиняло збільшення обсягів прямих іноземних інвестицій. Проте, в 2020 р. криза, пов'язана з пандемією COVID-19, спричинила найнижчий рівень прямих інвестицій в Україну, більш того – іноземні інвестори почали виводити свої капітали з країни. Наслідком стала девальвація гривні та тимчасове погіршення економічної ситуації на час карантину [41, с. 67].

Проте, рівень іноземних інвестицій ще до кризи, пов'язаної з COVID-19, не відновлювався до рівня 2008 р. Дана тенденція до зниження обсягу іноземних інвестицій є наслідком невирішеної низки причин недовіри інвесторів, серед яких: високий рівень корупції в країні, недовіра до судової системи, нестабільність національної валюти, монополізація ринків і, звичайно ж, військовий конфлікт України з Росією [41, с. 67].

При формуванні інвестиційної політики важливе значення має визначення перспектив інвестування. Акцент повинен бути зроблений не на кількісному, а на якісному аспекті поглинання іноземних інвестицій, а саме на вкладення у високо-ефективні проекти і сфери, що забезпечують високу конкурентоспроможність виробництва.

Згідно з даними Державної служби статистики України у 2019 р. в економіку України прямими іноземними інвесторами з понад 76 країн світу було вкладено 5866 млн. дол. США прямих інвестицій. Варто зазначити, що до основних країн-інвесторів належать: Нідерланди – 33,2%, Російська Федерація – 17,3%, Кіпр – 16,6%, Австрія – 7,1%, Франція – 3,9%, Велика Британія – 3,4%, Польща – 3,2% (рис. 3.3).

Варто відзначити, що Кіпр є офшорною зоною, тобто ставки за корпоративними податками там є набагато нижчими. Більшість таких інвестицій в Україну – це український капітал, власники якого використовують компанії на Кіпрі та інших офшорних зонах для отримання спеціального правового статусу, а також оптимізації оподаткування. Крім того, власниками вітчизняного великого бізнесу використовуються інші країни, куди виводяться гроші в офшори (наприклад, Віргінські острови, Панама).

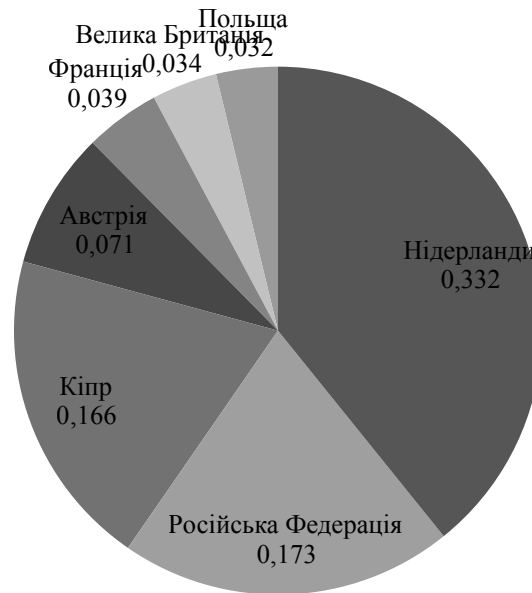

Рис. 3.3. Розподіл прямих іноземних інвестицій в Україну за основними країнами-інвесторами (у % до загального обсягу)

Джерело: складено автором на основі [10].

Також, на жаль, Австралія не входить до числа найбільших інвесторів до економіки України, про що свідчить розглянута нами статистика. Економіка України перебуває в складній економічній ситуації, яка зберігає тенденції до погіршення внаслідок продовження агресивної політики Російської Федерації, окупації Криму і військових операцій на сході України.

Важливу роль у створенні сприятливих умов для розвитку української економіки відіграють іноземні інвестиції.

Залучення іноземних інвестицій дає змогу країні-реципієнту отримати ряд вигод, основними з яких є:

- поліпшення платіжного балансу;

- трансфер новітніх технологій та ноу-хау;
- комплексне використання ресурсів; розвиток експортного потенціалу і зниження рівня залежності від імпорту;
- досягнення соціально-економічного ефекту (підвищення рівня зайнятості, розбудова соціальної інфраструктури тощо).

Водночас, використання іноземних інвестицій для країни є потенційним джерелом загроз, таких як експлуатація сировинних ресурсів та забруднення навколишнього природного середовища, підвищення рівня залежності країни від іноземного капіталу, зниження рівня конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників, трансфер капіталу за кордон.

Дані заходи спрямовані на створення загальних умов, сприятливих для реалізації інвестиційного процесу на території України і можуть призвести до збільшення капіталовкладень (рис. 3.4).

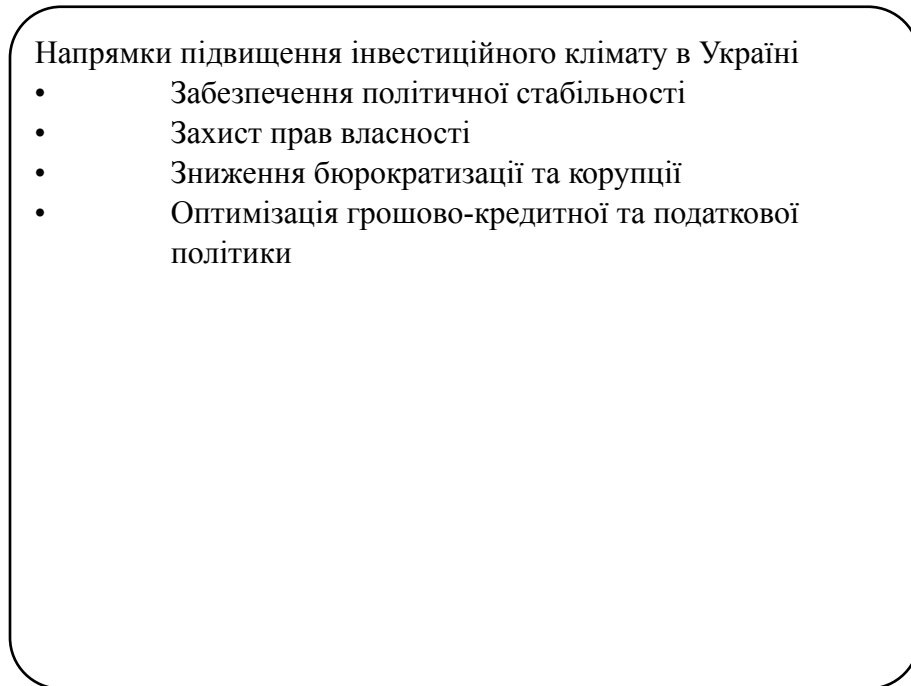

Рис. 3.4. Напрямки підвищення інвестиційного клімату в Україні
Джерело: складено автором.

До ключових заходів відносяться [36]:

- забезпечення політичної стабільності в цілому та стабільності системи регулювання господарської діяльності зокрема, що виключають можливість різких змін в умовах діяльності суб'єктів господарювання;
- захист прав власності, включаючи права акціонерів на участь в управлінні належним їм компаніям, права кредиторів, права сторін у контрактах на постачання продукції тощо;
- заходи щодо створення ефективно функціонуючої, транспарентної системи державного регулювання, орієнтованої на зниження витрат, пов'язаних із бюрократичними процедурами, виключення корупції, що містить чіткі та зрозумілі правила регулювання конкретних сфер господарської діяльності;
- найважливіші заходи в галузі грошово-кредитної, валютної та податкової політики, необхідні для створення стабільного інвестиційного клімату (насамперед придушення інфляції, забезпечення реалістичного рівня валютного курсу та процентних ставок, реструктуризація та створення сталої банківської системи, зниження податкового навантаження).

Реалізація цих заходів є необхідною передумовою створення умов для залучення внутрішніх та іноземних інвестицій.

На відміну від більшості країн Центральної та Східної Європи, Україна ще не вирішила завдання створення сприятливого інвестиційного клімату. Нестабільність політичної системи, складності з реалізацією і захистом прав інвесторів, репресивний характер податкової системи і високий рівень корупції традиційно ставляться іноземними інвесторами до найбільш істотних перешкод при здійсненні господарської діяльності на території України. Відсутність серйозних заходів щодо реструктуризації банківської системи, слабкість ринку цінних паперів серйозно ускладнює перспективи залучення інвестицій у реальний сектор.

Залишаються також серйозні розбіжності у законодавстві України щодо повноважень у сфері регулювання зовнішньоекономічних зв'язків. Без вирішення відповідних проблем використання більш специфічних інструментів залучення іноземних інвестицій може бути малоефективним.

Базові заходи щодо створення сприятливого інвестиційного клімату повинні здійснюватися в рамках комплексу заходів державної економічної політики, спрямованого на стабілізацію економічного становища в країні та створення загальноекономічних та політичних передумов для розвитку інвестиційного процесу та відновлення сталого економічного зростання.

Необхідність вжити ці заходи неодноразово наголошувалася, починаючи з перших років реформ, проте домогтися кардинального перелому ситуації у зазначених сферах за минулі роки не вдалося. У майбутньому, навіть за кардинальному підвищенні темпів реформ економічної та політичної системи, досягнення значних поліпшень у інвестиційному кліматі вимагатиме щонайменше двох-трьох років [20].

Здійснення політики залучення іноземного капіталу неспроможна чекати настання сприятливого інвестиційного клімату, тобто відкладатись ще на 2-3 роки. Навпаки, вона повинна реалізовуватися вже сьогодні, створюючи тим самим передумови сприятливого клімату.

Низький обсяг прямих іноземних інвестицій свідчить про те, що в Україні існують проблеми з захистом прав інвесторів, з інфраструктурою, а також рівнем довіри іноземних інвесторів до економіки України. Ці всі фактори чинять негативний вплив на глобальну конкурентоспроможність України та, зокрема, на її інвестиційну привабливість.

Зараз у нашій державі існує низка проблем, які перешкоджають її інтенсивному розвитку. Ці проблеми існують не лише на рівні приватних компаній, а й на рівні державного сектора. Політична ситуація, незбалансована економічна

політика, неефективна податкова система, недостатня мотивація громадян до активної економічної діяльності створюють додаткові перепони уздовж кордонів країни. Такі недоліки, як неефективне виробництво, залежність від енергоресурсів з-за кордону, застарілі технології, недостатня інноваційна активність, недостатня підтримка досліджень та розробок, бізнес, орієнтований на виробництво сировини, а не продукції, блокують можливість розвитку. В даний час доречно звернути особливу увагу на розвиток туристичної галузі, створення стартапів та просування державних ідей. Однак розраховувати на державу зі значними борговими зобов'язаннями та процвітаючим рівнем корупції дуже важко, що, в свою чергу, призводить до низького рівня фінансування економіки країни на всіх рівнях [20].

Для збільшення обсягів іноземного інвестування слід впровадити певні заходи, серед яких можемо виділити такі (рис. 3.5):

- вдосконалення законодавства у сфері захисту прав власності іноземних інвесторів, оскільки за останні роки воно змінювалося декілька разів та є недосконалим. Не розроблена досконало система специфікації прав власності, підсилює негативний вплив цього те, що на території України ще досі відбувається конфлікт на Сході, що створює додаткові ризики щодо власності потенційних інвесторів;

- зниження рівня корупції в країні, оскільки Україна є однією з найбільш корумпованих країн Європи, що знижує бажання австралійських інвесторів вкладати кошти в підприємства України;

- реформування фондового ринку України, з огляду на його слабкий розвиток та відсутність стабільного зростання. На жаль, на сьогодні фондовий ринок України перебуває в такому стані, що випуск корпоративних цінних паперів здійснюється лише великими підприємствами в основному для формальних цілей, для відповідності вимогам законодавства, а не для того, щоб акумулювати

достатні кошти для розвитку підприємства. До того ж, в населення немає стимулів інвестувати у вітчизняний фондовий ринок, оскільки депозитні вкладення є менш ризикованими та більш зрозумілими для населення;

- посилення антимонопольного регулювання. В 2021 р. був прийнятий закон про деолігархізацію, проте, це викликає певні сумніви щодо дієвості, оскільки все ще існують схеми у вигляді роздрібнення великих компаній олігархів, щоб відповідати вимогам законодавства;

- створення сприятливої податкової системи, ліквідація тих підприємств, які перебувають на спрощеній системі оподаткування лише для того, щоб здійснювати торгівлю контрабандними товарами та не сплачувати податки з реального розміру своєї виручки. Це спричиняє суттєві втрати Державного бюджету, а також створює багато умов для відмивання коштів.

Рис. 3.5. Заходи для збільшення обсягів іноземного інвестування в Україні

Джерело: складено автором.

Таким чином, реалізувавши дані заходи, Україна матиме змогу підвищити свою інвестиційну привабливість, а бізнес-інфраструктура може збільшити зацікавленість австралійських інвесторів щодо інвестування в бізнес-об'єкти України.

3.3 Напрямки розширення співпраці України та Австралії в сфері торговельно-економічних відносин

Розвиток двосторонніх торговельно-економічних відносин між Україною та Австралією є одним із важливих питань взаємовигідного співробітництва. Український уряд докладає всіх зусиль для збільшення та диверсифікації торгівлі з партнерами-членами СОТ. Зокрема, значним імпульсом для розвитку взаємовигідних торговельних зв'язків між нашими країнами може стати включення України до Австралійської системи тарифних проференцій – Australian System of Tariff Preferences (ASTP) [39].

Для того, щоб вдосконалити товарну структуру експорту з України до Австралії, потрібно орієнтуватися на виробництво та продаж більш дорогих товарів з вищою доданою вартістю. Наприклад, поступово замінювати експорт звичайної залізної руди експортом залізного обладнання, наприклад, продукцією прокату. Крім того, експорт зернових та соняшнику можна вдосконалити шляхом продажу переробленої продукції, наприклад, соняшникової олії та макаронів. До того ж, для цього є всі перспективи, оскільки продовольчі товари з України до Австралії почали останнім часом активно експортуватися.

Крім того, підвищити співробітництво допоможе скасування перешкод на відвідування України громадянам Австралії, які є українцями. Скасування тривалих бюрократичних процедур дозволить збільшити потік відвідувачів з Австралії, що в перспективі зможе збільшити обізнаність потенційних інвесторів щодо ситуації в Україні, без перешкод відвідувати Україну інвесторам з Австралії, які вирішили інвестувати в економіку країни, де знаходиться їхнє історичне коріння.

В табл. 3.1 наведений SWOT-аналіз, на нашу думку, майбутніх аспектів співпраці України з Австралією.

Таблиця 3.1

SWOT-аналіз співпраці України з Австралією

Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
--------------------	--------------------

Вигідне географічне положення. Багаті природні ресурси. Високий рівень освітнього потенціалу. Наявність науково-технологічного потенціалу	Озброєний конфлікт на території країни. Суспільно-політична нестабільність. Енергозалежність держави. Низькі показники у соціальних, політичних та економічних рейтингах. Низька конкурентоспроможність вітчизняних товарів та послуг. Нестабільність курсу національної валюти.
Можливості (О)	Загрози (Т)
Розширення співробітництва в екологічній, технологічній, торговельній, інвестиційній, науковій та інших сферах. Збільшення обсягів торгівлі та спрощення переміщення товарів між Україною та Австралією. Вихід на ринок країн Півдня (зокрема, Австралії).	Зменшення видатків до бюджету держави. Обмежений вихід вітчизняного бізнесу на австралійський ринок. Збільшення конкуренції на внутрішньому ринку.

Джерело: складено автором.

З огляду на проведений SWOT-аналіз, можна здійснити аналіз сценаріїв розвитку зовнішніх відносин України та Австралії. Найбільш позитивним сценарієм є стратегія поглибленої інтеграції, яка включатиме:

- сприятливий для торгівлі та інвестицій бізнес-клімат;
- економічне зростання;
- лібералізацію зовнішньоторговельних відносин;
- диверсифікацію торговельних потоків;
- модернізацію українських підприємств, створення нових робочих місць.

Другим, менш позитивним сценарієм, є стратегія інноваційного прориву (політики), яка включатиме:

- зростання попиту на імпортовану продукцію на внутрішньому ринку;
- незначну товарну та географічну диверсифікацію вітчизняного експорту.

Третім сценарієм, з огляду на SWOT-аналіз, є стратегія географічної диверсифікації, яка включатиме:

- зростання експорту за рахунок розширення уже існуючих каналів реалізації й експортних поставок;
- унеможливлення поглибленої співпраці в зв'язку з нестабільною політичною та економічною ситуацією.

І четвертим, найменш позитивним для України сценарієм, є стратегія розвитку ринку (пошук нових ринків збуту), яка включатиме:

- зменшення товарообігу між країнами, незначне зростання імпорту в Україну;
- поглинання українських компаній австралійськими;
- дестабілізацію політичної та економічної сфер;
- загострення конкуренції на внутрішньому ринку між іноземними і національними товаровиробниками.

Провівши контент-аналіз, можемо виділити основні принципи зовнішніх відносин України та Австралії. Принципи співробітництва:

- в основі дружби двох держав лежить взаємне розуміння та визнання того, що демократія є головною гарантією безпеки, процвітання і свободи, має спиратися на верховенство права та підтримуватися належним управлінням;
- співробітництво у сфері оборони та безпеки є наріжним каменем ефективної відповіді викликам миру та безпеки;
- взаємна підтримка суверенітету, незалежності та територіальної цілісності, включаючи право кожної держави вільно обирати власну внутрішню та зовнішню політику є основою наших двосторонніх відносин;
- всебічна співпраця між Україною та Австралією сприяє процвітання, добробуту та безпеки демократичної спільноти.

Україна та Австралія співпрацюватимуть у сфері водневої енергетики. З'явилась можливість закупівлі України австралійського урану. А також найб-

лижчим часом країни опрацюють питання постачання австралійського вугілля в Україну.

«Енергетична співпраця є гарною нагодою і для Австралії, і для України. Щодо потенціалу експорту урану та вугілля в Україну, Австралія є енергетичною наддержавою. Енергетична безпека дуже важлива для України. Тому це хороша можливість для Австралії та України. Сучасний світ потребує заміни традиційних видів палива та енергоносіїв» [36].

У відомстві наголосили, що зараз в Україні розглядають можливості для виробництва рожевого водню на базі атомної енергетики. Також мають намір випускати зелений водень із використанням відновлюваних джерел енергії.

Розширення співпраці між Україною та Австралією у космічній сфері – важливий крок розвитку високих технологій. Важливим кроком у напрямі розширення співпраці між Україною та Австралією у космічній галузі став висновок 18 січня 2021 р. Меморандуму про взаєморозуміння між Державним космічним агентством України (ДКА) та австралійською приватною компанією, яка спеціалізується на космічних розробках «Cosmovision Global Corporation PTY LTD».

«Меморандумом передбачено початок співпраці між ДКА та австралійською компанією з метою запуску з космодрому в Кейп-Йорк (штат Квінсленд, Австралія) українських ракетноносіїв серії «Зеніт-Австралія» для забезпечення виведення на орбіту державних та комерційних космічних апаратів виробництва України, Австралії та інших країн» [36].

Космодром пропонується побудувати неподалік міста Вейпа на півострові Кейп-Йорк. Це досить віддалена від цивілізації місце на півночі країни, і воно найближче до екватора в Австралії, ніж зручне для орбітальних пусків. Наразі компанія намагається отримати дозволи влади на початок будівництва, на яке відводить до двох років.

«Перші пуски CosmoVision сподівається здійснити у 2023-2024 р., розраховує на чотири-п'ять щорічних місій. Опрацьовано проекти як повітряного, так і наземного стартів» [36].

Таким чином, глобалізаційні процеси чинять позитивний вплив на відносини між державами та спрощують і лібералізують торгівлю на світовому ринку. Стосунки між Україною та Австралією, які донедавна ґрунтувалися тільки на історичній та культурній основі, нині вийшли на новий економічний рівень. Хоча торговельно-економічна співпраця на цьому етапі характеризується тільки незначним товарообігом, країни активно сприяють його зростанню.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Було визначено, що Україна та Австралія мають об'єктивну можливість нарощувати торгівлю та зміцнювати економічне співробітництво, оскільки за останні роки було вжито багато заходів, зокрема, розширення торгівлі, гуманітарного співробітництва та співробітництва у сфері безпеки.

Розвиток двосторонніх торговельно-економічних відносин між Україною та Австралією є одним із важливих питань взаємовигідного співробітництва. З метою покращення товарної структури експорту з України до Австралії необхідно зосередитися на виробництві та реалізації товарів з високою доданою вартістю.

Новітні історико-культурні відносини між Україною та Австралією вийшли на новий економічний рівень, передбачається співробітництво в енергетичній та космічній сферах. Співробітництво двох держав ґрунтується на взаєморозумінні та визнанні того, що демократія є головною гарантією безпеки, процвітання та свободи, що ґрунтується на верховенстві права та підтримується належним врядуванням. Співпраця у сфері оборони та безпеки є основою для ефективного реагування на виклики миру та безпеки. Взаємна підтримка суве-

ренітету, незалежності та територіальної цілісності, включаючи право кожної держави на вільний вибір внутрішньої та зовнішньої політики, є основою двосторонніх відносин між обома державами. Всебічна співпраця між Україною та Австралією сприятиме процвітанню, добробуту та безпеці демократичного суспільства.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження було сформовано такі висновки:

1. Міжнародні економічні відносини – це складова системи сучасної економічної теорії, що займається вивченням відносин, що складаються між господарюючими суб'єктами в сферах міжнародної торгівлі (товарами і послугами), міжнародного руху факторів виробництва (капіталу, робочої сили, технології), в міжнародній валютно-фінансовій сфері як відносно самостійного явища економіки сучасних світогосподарських зв'язків, якому притаманні розвинені механізми моніторингу та регулювання.

2. Нами проаналізовано, що розвиток сучасних міжнародних відносин, налагодження співпраці між країнами є важливою складовою функціонування всієї світової спільноти. Однією із найважливіших форм міждержавної взаємодії є економічне співробітництво, від розвитку якого залежить подальша розбудова держави та її авторитет на міжнародній арені. Роль зовнішньої торгівлі в економічному розвитку країн зросла, але разом з тим і зросла загальносвітова залежність країн від міжнародного обміну товарами і послугами.

3. Було визначено, що від відкритості співпраці зовнішньоекономічної спрямованості країни залежить зацікавленість іноземних інвесторів в ринку даної країни, від чого, в свою чергу, при сприятливому розташуванні ринку для зарубіжних інвесторів, залежить в цілому розвиток всіх галузей, що в кінцевому підсумку посилить міць країни на світовому ринку.

4. Головне завдання України сьогодні – визначити нові напрямки, форми, засоби та етапи реалізації зовнішньоекономічної стратегії. Реструктуризація народного господарства країни має бути здійснена з урахуванням внутрішніх можливостей та зовнішніх факторів для того, щоб, використавши існуючі та розкривши потенційні конкурентні переваги національної економіки, сприяти реалізації національних економічних інтересів, зростанню добробуту народу. За-

лишаються також серйозні розбіжності у законодавстві України щодо повноважень у сфері регулювання зовнішньоекономічних зв'язків. Без вирішення відповідних проблем використання більш специфічних інструментів залучення іноземних інвестицій може бути малоефективним.

5. Незважаючи на відстань, між Україною та Австралією постійно відбувається дипломатичний діалог. Австралія – одна з найбільш географічно віддалених від України країн світу, але країни поділяють спільні цінності демократії, вільного вибору, верховенства права, тому можна говорити про суттєву спільність інтересів держав. У 2020 р. товарообіг товарами та послугами між Україною та Австралією досяг 1 573 млн. дол. США, причому український експорт дорівнював 611 млн. дол. США і збільшився на 34%, а імпорт австралійських товарів та послуг – 962 млн. дол. США і збільшився 26%. Від'ємне для України сальдо склало 351 млн. дол. США.

6. Було доведено, що одним із напрямів розвитку двосторонніх відносин є налагодження взаємовигідних партнерських зв'язків між окремими регіонами обох країн. На сьогоднішній день в Україні існують сталі контакти з австралійськими партнерами. Для збільшення обсягів іноземного інвестування в Україну з Австралії слід впровадити певні заходи, які стосуються, насамперед, вдосконалення захисту іноземних інвесторів, зниження рівня корумпованості, підвищення рівня розвитку вітчизняного фондового ринку, посилення антимонопольного регулювання, ліквідація торгівлі контрабандою та обмеження використання спрощеної системи оподаткування.

7. Нами визначено, що розвиток двосторонніх торговельно-економічних відносин між Україною та Австралією є одним із важливих питань взаємовигідного співробітництва. Український уряд докладає всіх зусиль для збільшення та диверсифікації торгівлі з партнерами-членами СОТ. Зокрема, значним імпульсом для розвитку взаємовигідних торговельних зв'язків між нашими країнами

може стати включення України до Австралійської системи тарифних проференцій – Australian System of Tariff Preferences (ASTP).

8. Було визначено, що новітні історико-культурні відносини між Україною та Австралією вийшли на новий економічний рівень, передбачається співробітництво в енергетичній та космічній сферах. Співробітництво двох держав ґрунтується на взаєморозумінні та визнанні того, що демократія є головною гарантією безпеки, процвітання та свободи, що ґрунтується на верховенстві права та підтримується належним врядуванням. Співпраця у сфері оборони та безпеки є основою для ефективного реагування на виклики миру та безпеки. Взаємна підтримка суверенітету, незалежності та територіальної цілісності, включаючи право кожної держави на вільний вибір внутрішньої та зовнішньої політики, є основою двосторонніх відносин між обома державами. Всебічна співпраця між Україною та Австралією сприятиме процвітання, добробуту та безпеці демократичного суспільства.

9. Було систематизовано рекомендації щодо удосконалення торговельно-економічних відносин України та Австралії. Для того, щоб вдосконалити товарну структуру експорту з України до Австралії, потрібно орієнтуватися на виробництво та продаж більш дорогих товарів з вищою доданою вартістю. Наприклад, поступово замінювати експорт звичайної залізної руди експортом залізного обладнання, наприклад, продукцією прокату. Крім того, експорт зернових та соняшнику можна вдосконалити шляхом продажу переробленої продукції, наприклад, соняшникової олії та макаронів. До того ж, для цього є всі перспективи, оскільки продовольчі товари з України до Австралії почали останнім часом активно експортуватися. Ці заходи зможуть підвищити кількість напрямків інвестування в Україну, особливо тими австралійськими інвесторами, які є вихідцями з України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арустамов Е.А. Зовнішньоекономічна діяльність: підруч. Е.А. Арустамов, Р.С. Андрєєва. Москва: КНОРУС, 2011. 168 с.
2. Безуглий В.В. Економічна і соціальна географія зарубіжних країн: навч. посібник. Київ: ВІД «Академія», 2015. 266 с.
3. Безуглий В.В., Козинець С.В. Регіональна економічна та соціальна географія світу: посіб. Київ: Видавничий центр «Академія», 2013. 368 с.
4. Бурлака Н.І. Розвиток інвестиційної діяльності підприємств України. Інвестиції: практика та досвід, 2019. № 8. С. 37-44.
5. Василиця О.Б. Іноземне інвестування: загрози економічній безпеці України. Економіко-правовий часопис, 2016. № 3. С. 221-227.
6. Вахитова Т.М. Тенденции развития внешнеэкономических связей региона в контексте современных процессов глобализации. Экономическая глобализация и проблемы национальной и международной безопасности. 2013, № 4. С. 71-73.
7. Гірничий енциклопедичний словник, т. 3. За ред. В.С. Білецького. Донецьк: Східний видавничий дім, 2004. 530 с.
8. Дао Май Хань. Зовнішньоторговельна діяльність країн у контексті процесів глобалізації (методологія та результати економетричного аналізу). Екон. наука сучасного світу, 2016. № 5. С. 201-206.
9. Дергачова В.В., Згуровський О.М., Мусіна К.В. Сутність та детермінанти нестабільного розвитку світової економіки в контексті досягнення рівноважного зростання. Сучасні підходи до управління підприємством: збір. наук. праць. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. №2. URL: <http://spru.fmm.kpi.ua/article/view/108643/103610>
10. Державна служба статистики України: офіційний веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

11. Дупай Р. М. Оцінка ролі іноземних інвестицій в процесі структурної модернізації економіки України. Вісник Донецького національного університету. Серія: Економіка і право, 2013. Вип. 1. С. 46-49.
12. Економіка зарубіжних країн. За ред. Козака Ю.Г., Ковалевського В.В., Осипова В.М. Третє вид. перероб. та доп. Навч. пос. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 344 с.
13. Економічна і соціальна географія світу: навч. посібник. За ред. Кузика С.П. Львів: Світ, 2015. 272 с.
14. Жуано Д. Світова організація торгівлі. Марина Марченко (пер.). Київ: Видавництво «К.І.С.», 2016. 220 с.
15. Заха Д. Ціна відкритості: який вплив прямих іноземних інвестицій на економіку України. Економіка. Серпень, 2018. С. 209-217.
16. Зовнішньоекономічна діяльність: підруч., за ред. Є.Ф. Прокушова. 8е вид., перероб. та дод. Москва: Юрайт, 2012. 527 с.
17. Іващенко А.І. Фактори підвищення темпів зростання інвестиційної активності в Україні. Інвестиції: практика та досвід, 2013. № 24. С. 11-20.
18. Кадочников П.А., Кнобель А.Ю., Синельников-Мурильов С.Г. Відкритість економіки як джерело економічного зростання. Питання економіки, 2016. № 12. С. 26-42.
19. Концептуальні засади географічного країнознавства. Україна та глобальні процеси: географічний вимір. Навч. посіб. За ред. Смирнова Л.В. Луцьк: Освіта, 2019. 233 с.
20. Лендел О.М. Іноземні інвестиції як фактор розвитку економіки держави. Ефективна економіка, 2016. № 4. С. 229-238.
21. Лимар С.В. Тенденції розвитку галузевої структури світової економіки. Світова економіка. Київ: Либідь, 2020. № 6. С. 110-119.

22. Малюк Б.І., Гошовський С.В., Левченко О.І., Бобров О.Б. Виробничі та фінансові показники геологорозвідувальних і видобувних компаній світу: Довідкове вид.: У 6 т. / Український держ. геологорозвідувальний ін-т (УкрДГРІ) Львів: ЗУКЦ, 2016. Т. 3: Австралійська фондова біржа. 230 с.
23. Манаєнко І.М., Путіліна Д.В. Тенденції торгівельно-економічної співпраці України та ЄС. Східна Європа: економіка, бізнес та управління, 2019. Випуск 3(08). С. 10-17.
24. Марков В.В. Анализ эффективности рынка Австралии. Методи та засоби управління розвитком транспортних систем. Одеса, 2018. №2. С. 90-99.
25. Мировая экономика и международные экономические отношения: учеб. пособие. С.Ф. Сутырин и др.; под ред. С.Ф. Сутырина, А.И. Погорлецкого. Москва: Эксмо, 2010. 324 с.
26. Мировая экономика: учеб. для вузов. Под ред. В.К. Ломакина. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2010. 384 с.
27. Міжнародна економіка: навч. посіб. Білоцерківець В. В. та ін.; за ред. А.О. Задой та В.М. Тарасевича; Дніпропетр. ун-т економіки та права. Дніпропетровськ: Вид-во ДУЕП, 2010. 464 с.
28. Мойсей В.І. Функціональна роль міжнародної торгівлі в умовах глобалізації. Міжнародна економіка, 2010. № 4/12. С. 65-70.
29. Онопрієнко О.Д. Проблеми та шляхи формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні в сучасних умовах. Стратегія розвитку України, 2015. № 2. С. 62-66.
30. Осика С.Г., Пятницький В.Т. Світова організація торгівлі: підруч. для студ. вищ. навч. закл., що навчаються за спец.: «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності», «Менеджмент організацій», «Економіка підприємства». Київський національний торговельно- економічний ун-т;

- Центр досліджень СОТ, розвитку торгового права і практики. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: К. І. С., 2015. 455 с.
31. Осіпова Л.В. Вплив євроінтеграційних процесів на економічний розвиток України. Економіка і суспільство, 2016. Вип. 2. С. 75-79.
 32. Пахуча Е.В. Місце і розвиток міжнародної торгівлі в системі міжнародних економічних відносин. Мукачівський державний університет. Економіка і суспільство, 2017. №13. С. 118-123.
 33. Прокушев Є.Ф. Зовнішньоекономічна діяльність: підруч., 8-те вид. Москва: ВТК «Дашков і К °», 2012. 500 с.
 34. Рибаківа Т.О. Зовнішньоторговельні відносини між Україною та Європейським Союзом в рамках створення зони вільної торгівлі. Економічний вісник університету, 2017. Вип. 32. С. 185-193.
 35. Романчук З.В. Проблеми залучення іноземних інвестицій в економіку України та шляхи їх вирішення. Вісник Львівського університету. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2015. № 2. С. 74-83.
 36. Співробітництво. Посольство України в Австралії: веб-сайт. URL: <https://australia.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo>
 37. Ткаченко Ю.В. Стратегія формування інвестиційної привабливості національної економіки в умовах глобалізації. Інвестиції: практика та досвід, 2014. № 13. С. 147–153.
 38. Торопков В.М. Структурно-територіальна організація міжнародної торгівлі. Проблеми інформатизації та управління, 2009. Вип. 9. С. 108-112.
 39. Украина окончательно отказалась от торгового спора с Австралией. Европейская правда: веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/JYBbMYX>
 40. Чернега О.Б., Кожухова Т.В. Міжнародна торгівля як джерело та чинник сталого розвитку. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Вип. 12. Ч. 3. С. 32-38.

41. Чорна О.М. Концепція механізму державного управління інвестиційно-інноваційними процесами в Україні. Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції, 2021. №1. С. 64-67.
42. Чуницька І.І. Інвестиційний клімат України: сутність, проблеми та шляхи їх вирішення. Приазовський економічний вісник, 2019. Вип. 3 (14). С. 111-117.
43. Шаблій О., Кузик С., Книш М., Ровенчак І., Анісімова Г. Економічна і соціальна географія світу: Навч. посібник для студ. геогр. спец. вищих навч. закл. С. Кузик (ред.). 2. вид., зі змінами. Львів: Світ, 2020. 210 с.
44. Экономика (Economika). Пол Э. Самуэльсон, Вильям Д. Нордхаус; Пер. с англ.; Paul A. Samuelson; William D. Nordhaus. Ильямс, 18-е изд. Москва: 2007. 642 с.
45. Юрківський В.М. Країни світу: Довідник. Ред. А.А. Москалюк, А.С. Мнишенко. 2-е вид. Київ: Либідь, 2020. 193 с.
46. Devetak R. Theories, Practices and Postmodernism in International Relations. Cambridge Review of International Affairs, 1999. Volume 12, № 2, P. 61-73.
47. International Relations Theories: Discipline and Diversity. Ed. by T. Dunne, M. Kurki, and S. Smith. 3rd ed. Oxford: Oxford Univ. Press, 2013. 315 p.
48. Kennedy P. The First World War and the international power system, 1984. International Security 9(1). P.7-40.
49. Le Billon P. The geopolitical economy of «resource wars, Geopolitics, 2004. 9(1). P. 1-28.
50. The World Bank. URL: <https://www.worldbank.org/en/home>
51. Walt S M. International relations: one world, many theories. Foreign Policy 110. 1998. P. 29–47.